

MADRAS GOVERNMENT ORIENTAL SERIES

Published under the authority
of the
Government of Madras

General Editor

T. CHANDRASEKHARAN, M.A., L.T.
*Curator, Govt. Oriental Manuscripts
Library, Madras.*

అద్దలక్షణ శీర్ష మణి

KHADGALAKSANA SIROMANI

(of Navanappa of Pudukkottai)

CRITICALLY EDITED WITH INTRODUCTION

BY

N. VENKATA RAO, M. A.,

Head of the Telugu Dept., University of Madras

GOVERNMENT ORIENTAL MANUSCRIPTS LIBRARY MADRAS

1950

Price Rs. 1-12-0

INTRODUCTION

The Government of Madras took up for consideration the question of publication of the various manuscripts in different languages on subjects like philosophy, Medicine, Science, etc., early in May 1948. Important Manuscript Libraries in the Madras presidency were requested to send a list of unpublished manuscripts with them for favour of being considered by the Government for publication. The Honorary Secretary of the Tanjore Maharaja Serfoji's Sarasvathi Mahal Library, Tanjore, alone complied with this request. This list as well as a similer list of unpublished manuscripts in the Government Oriental Manuscripts Library, were carefully examined and a tentative selection of manuscripts suitable for publication was made. The Government in their Memorandum No. 34913/48-10, Education, dated 4-4-1949, constituted an Expert Committee with the Curator of the Government Oriental Manuscripts Library, Madras, as the Secretary, for the final selection of manuscripts suitable for printing and for estimating the cost of publication.

The following are members of the Committee:—

1. Sri T. M. Narayanaswami, Pillai M.A., B.L.,
2. .. R. P. Sethu Pillai, B.A., B.L.,
3. .. C. M. Ramachandra Chettiar, B.A., B.L.,
4. .. R. Krishnamoorthy, (Kalki)
5. Dr. N. Venkataramanayya, M.A., Ph.D.,
6. Sri M. Ramanuja Rao Naidu, M.A., L.T.,
7. .. V. Prabhakara Sastri.
8. .. N. Venkata Rao, M. A.,
9. .. H. Sesha Ayyangar.
10. .. Masthi Venkatesa Ayyangar, M.A..

11. Sri M. Mariappa Bhat, M.A., L.T.,
12. Dr. C. Achyuta Menon, B.A., Ph.D.,
13. „ C. Kunhan Raja, M.A., D. Phil.,
14. „ A. Sankaran, M.A., Ph.D., L.T.,
15. Sri P. S. Rama Sastri.
16. „ S. K. Ramanatha Sastri.
17. Dr. M. Abdul Haq, M.A., D.Phil. (Oxon)
18. Afzul-ul-Ulama Hakim Khader,
19. Sri P. D. Joshi,
20. „ S. Gopalan, B.A., B.L.
21. „ T. Chandrasekharan, M.A., L.T.,

The members of the Committee formed into Sub-Committees for the various languages. Sanskrit, Tamil, Telugu, Kannada, Malayalam, Mahrathi and Islamic Languages. They met during the month of May, 1949, at Madras and Tanjore to examine the manuscripts and make a selection. The recommendations of the Committee were accepted by the Government in G. O. No. Mis. 2745 Education, dated 31-8-1949 and they decided to call these publications as the "MADRAS GOVERNMENT ORIENTAL SERIES," and appointed the Curator, Government Oriental Manuscripts Library, Madras, as the General Editor of the publications.

The following manuscripts have been taken up for publication during the current year :

**"A" FROM THE GOVERNMENT ORIENTAL
MANUSCRIPTS LIBRARY, MADRAS.**

TAMIL

1. Kappal Śāttiram.
2. Anubhava Vaidya Murai .
3. Āttānakōlāhalam
4. Upadēśa Kāṇḍam
5. Cālān Pūrva Pattavam

6. •Kōṅga Dēśa Rājakkal
7. Sivajñāna Dīpam
8. Sadāśiva Rūpam, with commentary.

TELUGU

1. Saṅgītaratnākaramu
2. Auṣadha Yōgamulu
3. Vaidya nighaṇṭuvu
4. Dhanurvidyā Vilāsamu
5. Yōga Darśana Viṣayamu
6. Khadga Lakṣaṇa Śirōmaṇi

SANSKRIT

1. Viṣanārāyanīyam
2. Bhārgava Nādika
3. Hariharacaturāṅgam
4. Brahmasūtravṛtti—Mitāksarā
5. Nyāyasiddhānta Tattvāmṛtam

MALAYALAM

1. Garbha Cikitsa
2. a. Vāstulakṣaṇam
b. Śilpaśāstram
c. Silpaviṣayam.
3. Mahāsāram
4. Kaṇakkusāram
5. Kriyākramam

KANNADA

1. Lōkōpakāra
2. Ratṭamatā
3. Dīkṣābōdhe
4. Aśvaśāstram
5. a. Auṣadha galu
b. Vaidyaviṣaya
6. Saṅgītaratnākara
7. Stupaśāstra.

ISLAMIC LANGUAGES

1. Jamil-Al-Ashya
 2. Tibb-E-Faridi
 3. Tahqiq-Al-Buhran
 4. Safnat-Al-Najat
-

**"B" FROM THE TANJORE MAHARAJA SERFOJI'S
SARASVATHI MAHAL LIBRARY, TANJORE**

TAMIL

1. Śarabhēndravaidya Murai (Diabetes)
2. Do (Eyes)
3. Agastiyar 200
4. Konkaṇārśarakku Vaippu
5. Tiruccirrāmbalakkōvaiyār with Padavurai
6. Kālacakram
7. Tālasamudram
8. Bharatanātyam
9. a. Pāṇḍikēli Vilāsa Nāṭakam
b. Pūrurava Cakravarti Nāṭakam
c. Madana Sundara Vilāsa Nāṭakam
d. Percy Macqueen's Collection in the Madras University Library on Folklore.
10. Ramaiyan Ammānai
11. Tamil Pādalkal including pattiṇāttar Venbā and Vanṇan̄kal

TELUGU

1. Kāmandakanītisāramu
2. Tāladaśāprānapradīpika
3. a. Raghunātha Nāyakābhuyudayamu
b. Rajagopala Vilasamu
4. Rāmāyanamu by Kattā Varadarāju

MAHRATHI

1. Nāṭyaśāstra Saigraha
2. a. Book of Knowledge
 - b. Folk Songs.
 - c. Dora Darun Veni Paddhati
 - d. Aśvasa Catula Dumani
3. a. Pratāpasimhendra Vijaya Prabandha
 - b. Sarabhēndra Thirthāvalī
 - c. Lāvaṇī
4. Dēvēndra Kuravañji
5. Bhakta Vilāsa
6. Ślōka Baddha Rāmāyaṇa

SANSKRIT

1. Aśvaśastra with Tricolour Illustrations
2. Rajamṛgāṅka
3. Cikitsāmr̥tasāgara
4. Āyurvedamahōdadhi
5. Gīta Gōvinda Abhinaya
6. a. Cōlacampū
 - b. Śāhēndra Vilāsa
7. Dharmākūtam - Sundara Kāṇḍa
8. Jātakasāra
9. Viṣṇutattvanirṇaya Vyākhyā
10. Saṅgīta Darpaṇa
11. Bījapallava

It is hoped that the publication of most of the important manuscripts will be completed within the next four years.

Some of the manuscripts taken up for publication are represented by single copies in the Library and consequently the mistakes that are found in them could not be corrected by comparing them with other copies. The editors have, however, tried their best to suggest correct readings. The wrong readings are given in

ound brackets and correct readings have been suggested in square brackets. When different readings are found, they have been given in the foot-notes except in the case of a few books, in which the correct readings have been given the foot-note or incorporated in the text itself.

The Government of Madras have to be thanked for financing the entire scheme of publication although there is a drive for economy in all the departments. My thanks are due to the members of the Expert Committee who spared no pains in selecting the manuscripts for publication. I have also to thank the various editors, who are experts in their own field, for readily consenting to edit the manuscripts and see them through the Press. The various Presses that co-operated in printing the manuscripts in the best manner possible also deserve my thanks for the patience exhibited by them in carrying out the corrections made in the proofs.

The present work "KHADGA LAKSANA ŚIROMANI" is a treatise on Swords, in campū style. It gives the description of 32 kinds of swords. The original names of the swords are given in Sanskrit as well as in Portuguese and Hindusthani.

The description of the manuscript, the only basis for this edition is as follows :—

D. No. 2667, Paper, Size, $3\frac{1}{2} \times 8\frac{1}{2}$ inches Pages 19 lines 26 on a page. condition good. complete, Single copy.

Messers N. S. Sundaresva Rao and T. L. Narasimharao B. Sc. Telugu Pandits are to be thanked for their help in going through the proofs.

Govt. Oriental Manuscripts Library Madras.	T. CHANDRASEKHARAN, <i>General Editor</i> <i>Madras Govt. Oriental Series.</i>
--	--

INTRODUCTION

KHADGA LAKṢĀNA ŚIRŌMANI, as the name suggests, is a treatise in verse relating to the various characteristics of swords. It is the only one of its kind in Telugu literature and though apparently a small one, the work is valuable as a technical work relating to the unsurveyed field of scientific literature in Telugu, written in Pudukkotta in Tamil land under the patronage of the well known Thondamān family of rulers, who were well known patrons of Telugu Learning and Culture.¹ It is therefore in the fitness of things that this is undertaken by the Government for publication in the Telugu series as it forms an important contribution to Telugu culture in general and to Southern School of Telugu literature in particular.

Particulars of manuscript : This edition is based on the single manuscript copy available in the Government Oriental Manuscripts Library, Madras and the description of the work is as under "Paper, D. 2667-13½" x 8½" Pages 19, Lines 26 on a page. Mode of writing good, but not correct. Omission in verse lines-condition good-complete—single copy "

Author and Date : The work is written by the poet Navanappa at the instance of Rāyaraghunātha, Tirumala and Vijaya Raghunātha Tondamāns (verse 7). He is the son of Nalla Pichayya who was patronised by Rāya Raghunātha Thondamān, (verse 9). In verse 8, the author pays a tribute to four persons, who are skilled in the science of swords, and who gave the necessary authoritative information for writing the work. They are:—

1. Vide Appendix 2 (Telugu) for "Telugu Literature under the Pudukkotta Rulers."

1. Tirumala Chidambaram-an excellent maker of swords.
2. Chigili Lakshmārāma-An adept in various kinds and usage of swords.
3. Šenki Sumāli-The best workman in the finish of swords.
4. Ashak Sāyi-A critical examiner of swords.

The author evidently mentions all these persons out of great reverence for them as they have given to him the secrets of their respective craftsmanship in various aspects of the science of swords from a practical view point which is a sealed book to the author who is only well-versed in the theory of the art. It is presumed that the author also must have belonged to the class of sword-makers and it is due to this reason perhaps that he made mention of them, who were otherwise not worth recognition in literary works.

The author mentions in verse 7 that he has written the work at the time when Rāya Raghunātha, Tirumala and Vijaya Raghunātha were ruling in Pudukottah. This Rāya Raghunātha is the second of the name and also Vijaya Raghunātha is the second of the name in Thondamān rulers. Tirumala would have succeeded Rāya Raghunātha Thondamān in 1789 but he was very ill and his eldest son Vijaya Raghunātha Thondamān came to the throne and regined from 1789-1807. Since our author mentions all the three he may be assigned to 1780 A. D. and this may also be the date when the work is composed. No other work of the author has come down to us.

CONTENTS OF THE WORK

In the introductory passage (13) the author mentions a work known as "Lakṣmī Nārāyaṇa Samvādām" which he followed in writing this work. But

unfortunately we are not able to trace the work which is probably in Sanskrit. In writing the work author followed the traditional method of writing scientific works in Telugu verses. It may seem strange to modern scholars that poetry is made an instrument for elucidation of such a dry subject like the Science of Swords. But the innate devotion of our ancestors for keeping alive in memory the subtle technicalities of sciences, made them to commit to verses which can be memorised easily. In Telugu all the technical works like Gaṇita (Mathematics), Saṅgīta (Music), Jyotiṣha (Astrology), Ratna (Precious stones), Dharma (Law), Aśwa Śāstra (Science of Horses), Vyākaraṇa (Grammar), Chandassu (Prosody), Alankāra (Poetics) and Arthaśāstra, (Politics) are written in poetry, and in almost all the cases they have an exceptionally literary value. This is in consonance with the method of writing technical works in Sanskrit in verse form, which was followed by the Kannada poets, from whom the Telugu poets of early times learnt this art.

SYNOPSIS OF THE WORK

Verses 1-6. Invocation to Iśwara, Gaṇēsa.

Verses 7-12. Information about the author, and the origin of the work.

Verse (13) Enumeration of 33 kinds of weapons beginning with Asi.

- | | |
|---------------|---------------|
| 1. Asi | 2. Musala |
| 3. Mudgara | 4. Kōhanā |
| 5. Kanaya | 6. Kampiṇi |
| 7. Śillu | 8. Bhallātaka |
| 9. Bhindivāla | 10. Karavāla |
| 11. Kunta | 12. Kōlandā |
| 13. Kathāri | 14. Thōmara |
| 15. Paraśu | 16. Triśūla |

- | | |
|------------------|---------------|
| 17. Vajramushti | 18. Gada |
| 19. Apudi | 20. Angala |
| 21. Antaka | 22. Vankini |
| 23. Chakra | 24. Sabala |
| 25. Yeti | 26. Inupakola |
| 27. Selakatti | 28. Patthisa |
| 29. Prakurma | 30. Nakhara |
| 31. Mayura Danda | 32. Naraasa |

The author deals in this work exclusively about Asi (Sword) and its characteristics.

SWORDS (1st Category)

- | | |
|-------------|------------|
| 1. Hasta, | 2. Makara, |
| 3. Javabal, | 4. Makkai, |
| 5. Vajalal. | |

2nd CATEGORY. (Phirangi)

- | | |
|------------------------|-------------------|
| 1. Kiraimani Phirangu, | 2. Turā Phirangu |
| 3. Yekkal Phirangu | 4. Doryā Phirangu |
| 5. Kuskī Phirangu. | |

3rd CATEGORY (Saiph)

- | | |
|-------------------|---------------------|
| 1. Purtikāl Saiph | 2. Nukkā Saiph |
| 3. Makarāb Saiph | 4. Rukammi Saiph |
| 5. Isupath Saiph | 6. Małayavāri Saiph |
| 7. Ulandā Saiph | 8. Jagjnā Saiph |
| 9. Putanka Saiph | 10. Kuśhki Saiph |
| 11. Isupath Saiph | |

4th CATEGORY (Bandar)

- | | |
|---------------------|-----------------|
| 1. Chāndu Bandar | 2. Goa Bandar |
| 3. Mahamad Bandar | 4. Bel Bandar |
| 5. Nāt Bandar | 6. Ārā Bančar |
| 7. France Bandar | 8. Jgnā Bnadar |
| 9. Pūtankési Bandar | 10. Yenā Bandar |

- | | |
|--------------------|--------------------|
| 11. Laimani Bandar | 12. Mōnābhī Bandar |
| 13. Tinābhi Bandar | 14. Vūrē Bandar |
| 15. Pāmu Bandar | 16. Dyālu Bandar |
| 17. Battāli Bandar | 18. Kāyantē Bandar |
| 19. English Bandar | 20. Mohamed Bandar |

5th CATEGORY (Surai)

- | | |
|------------------------|-------------------------|
| 1. Hindustāni Surai | 2. Maratā Surai |
| 3. Bhujakā Surai | 4. Rājashā Surai |
| 5. Kanchakā Surai | 6. Pappashā Surai |
| 7. Ambabāgi Surai | 8. Vaśikuni Surai |
| 9. Sādālagubural Surai | 10. Suddādaulā Surai |
| 11. Kalkattā Surai | 12. Kattāsukā Surai |
| 13. Siddōtkukā Surai | 14. Suratāni Sāyi Surai |
| 15. Kaliyakarat | |

6th CATEGORY (Tyaga)

- | | |
|---------------------|------------------------------|
| 1. Bandavān Tyāga | 2. Pyāham Tyāga |
| 3. Ambāri Tyāga | 4. Rumī Tyāga |
| 5. Gujarāt Tyāga | 6. Bandyāsi Tyāga |
| 7. Hiraki Tyāga | 8. Varakusil Tyāga |
| 9. Abdāla Tyāga | 10. Jahasā Tyāga |
| 11. Muttān Tyāga | 12. Bāgdā Tyāga |
| 13. Bahōri Tyāga | 14. Lāhuri Tyāga |
| 15. Akupāri Tyāga | 16. Avarangajapi Tyāga |
| 17. Niravāri Tyāga | 18. Buvān Tyāga |
| 19. Aṣhajjā Tyāga | 20. Mauvāla Tyāga |
| 21. Jikara Tyāga | 22. Depagadi Chanda
Tyāga |
| 23. Bangālī Tyāga | 24. Pātnā Tyāga |
| 25. Hyderābad Tyāga | 26. Masudhābhā Tyāka |
| 27. Sahajāpur Tyāga | 28. Sencha Tyāga |
| 29. Siddhoutu Tyāga | 30. Kachchan Tyāga |
| 31. Dalmankān Tyāga | 32. Chengamān Tyāga |
| 33. Alangiri Tyāga | |

7th CATEGORY.

- | | |
|-----------------------|------------------|
| 1. Šikandar | 2. Vastādimir |
| 3. Sumāhir | 4. Mahamandabāsi |
| 5. Vilādi | 6. Abbāsi |
| 7. Bhurātisāni Abbāsi | 8. Sāluvāla |
| 9. Khāndā | 10. Dundumāyevan |
| 11. Mōdasu | 12. Misri |

8th CATEGORY

- | | |
|----------------------|----------------------|
| 1. Makarabburā | 2. Jabburudā |
| 3. Makkaigurudā | 4. Halābgurudā |
| 5. Turāgurudā | 6. Makki Gurudā |
| 7. Dōnyuryōgurudā | 8. Rummā Gurudā |
| 9. Gujarā Gurudā | 10. Āndabādi Gurudā |
| 11. Bāndu Gurudā | 12. Gōsā Gurudā |
| 13. Tunkahāru Gurudā | 14. Bēl Gurudā |
| 15. Nal Gurudā | 16. Āruā Gurudā |
| 17. Ālayamāni Gurudā | 18. France Gurudā |
| 19. Gigna Gurudā | 20. Pratankan Gurudā |
| 21. Yēkanābhi Gurudā | 22. Mohamed Gurudā |
| 23. Bandar Avemani | |
| | Gurudā |
| 25. Tikabhi Gurudā | 24. Dōnabhi Gurudā |
| 27. Pāmu Gurudā | 26. Vyulandā Gurudā |
| 29. Bhattavi Gurudā | 28 Kāndāl Gurudā |
| 31. English Gurudā | 30. Kāmal Gurudā |
| | 32. Yekal Gurudā |

Verses 13-14. The author then enumerates the good and bad qualities of swords.

- | | |
|----------------------|----------------------|
| 1. Prāta-old | 2. Krotta-new |
| 3. Nidivi-length | 4. Vedalupu-breadth |
| 5. Prakkalu-sides | 6. Chūri-pointed end |
| 7. Kādi-thickness | 8. Vāyudāra-edge |
| 9. Pēnaka-side slope | 10. Gītalu-lines |
| 11. Mudralu-marks | 12. Dōra-bent |

- | | |
|---------------------|-------------------------|
| 13. Dōryālu-stripes | 14. Chāyalu-shades |
| 15. Kappu-surface | 16. Kanjiru-crippleness |
| 17. Laghuvu-light | 18. Jihwar-crookedness |

It may be noted here that all these technical words are used and described the above categories in detail from verses 14 to 74

The Science of Swords is as old as the Vēdās, as we find mention of ASI (Vide Vedic Index 1-47) and though the present work is written as late as the 18th century of the Christian era, the author calls it as “Asi Prabhandha” besides the name “Khadga Lakṣaṇa Śirōmaṇi” (Verse 4). It is due to this antiquity that the name ASI occupies the first place in the thirty-two kinds of weapons named above. The general term Khadga is chosen by the author as it is familiar to Telugu people. Much information regarding the swords is available in the “Agnipurāṇa”, “Bṛhatsamhita” “Śukranīti”, “Mahābhārata”, “Mānasollāsa” “Viramitrōdayam” and “Sivatattvaratnākara” and I have given in the appendices the relative extracts from “Śukranīti” “Mānasollāsa” and “Sivatattvaratnākara.”

One interesting feature about the work is that it gives the names of swords in Arabic and Persian Languages which clearly show the Muslim influence on the Telugu country.

The following are some of them :

1. Phirangi (Firangi) Firangi generally used in Telugu for Cannon. In this work it is used for Sword.
2. Saypu (Sayf) (Arabic) Straight Sword.
3. Gurudā (gurz) Iron club used in the work for sword.

4. Surai (*Suri*) name derived from Syria.
5. Tyāga (*Tāgh* old from) ordinary sword.
(*Tīgh* new)

Besides the above, he used technical term like Abbāsi, Sāluvāla, Khanda, Miṣri, which are not Telugu; but it may be noted that the word Khanda is used frequently by later Telugu poets who wrote under the Muslim influence.

1. Swords used after personalities-Alangir Tyāge, Pādushā, Suratān, Śikindar, Vastādunur
2. Swords named after Nationalities - Portuguese, French, English
3. Swords named after the places where they are famous Bangāla (Bengal). Kalkattā (calcutta), Pātnā (Patna). Hyderābad (Hyderabad), Cutch (Kathiawad, Guzerat), Sidhout (Siddhavatan in Cuddadpah in the Telugu Country-Madras Province)

The King who wears the sword must be conversant with undermentioned details :

1. Pramāṇa-Measurement.

Sword of 50"	,,	-Best-Śrēṣṭa
,,	40"	-Better-Madhyama
,,	36"	-Inferior-Kaniṣṭa
2. Dōṣha-Bad qualities - The results of wearing swords with bad qualities.
 1. Sphuṭita - causes death.
 2. Pithaka - destroys lineage.
 3. Viddha - creates poverty.
 4. Bhagna - spoils reputation.
 5. Jalamārga - Break in career.

6. Jaladrāvi - makes fearful.
7. Simhaṭa - makes the wearer a leper.
8. Vakradhāra-gives ugly appearance.
9. Twacchōddhṛta - (no explanation given.)

3 Rēkha - Good qualities or Guṇa.

1. Prākāra - shining as that of oil seeds, having lines which resemble the writing of Piśācha lipi (secret scripts of the Bhūtās) and appears like Kathaki phala, and beautiful hair of the female.
2. Sankha, (Conch) chakra, (Disc) Thōrana, (arch) Chāmara, (chowrie) Dwaja, (banner) Matsya (fish) Kūrma (Tortoise).
3. Mark of Linga with Pānavatṭa
4. Mark of Prākāra and Garuda.
5. Hamsa (swan), Sārasa (Padma).
4. The metal used for making the swords and the places where the metal is available

Country	Name	Marks
1. Jāngalakṣhētra	Panjara	Linga and Prakara
2. Anupa	Kṛṣṇa Panjara	Oil seeds colour
3. Sādāraṇa		New and Plough
4. Kālinga	Suvarṇa Panjara	Priyangu Tree
5. Kāmbhōja		Mark of oil drops
6. Nilagiri	Nīrasāra	Saphire
7. Ghūrjara	Kṛṣṇasāra	Creepers
8. Mahāraṣṭra	Sēwtasāra	White
9. Karṇāṭa	Medika	Round Prākārās

Recently I have come across another work relating to the Science of Swords in Telugu. It is in prose of un-known authorship and bears No. 95 of the Manuscript of the Telugu Academy Library at

Kakinada, East Godavari District (Madras Province) As the time at my disposal is short, I was unable to get the copy and incorporate the details in the present work. However, I have given an extract in Telugu from the above work as Telugu Appendix No. 1. This work seems to contain not only the various dimensions of the swords but also a pictorial description of the marks and swords.

Dr V. S. Agrawala, M. A., Ph. D., Curator, National Museum of India, New Delhi, (President of the Technical Section of the All-India Oriental Conference, held in November 1949 at Bombay), is evincing a lively interest in the science of swords. He is kind enough to write to me under date 11-12-1949 that he found about about 300 swords in the splendid collection of arms of Alwar state and on examining them he came across a very rich list of traditional terms relating to swords. He opines that "they are mostly taken from Persian and reflect the Muslim tradition in Indian swordsmanship."

I have only brought to the notice of the scholars, the nature and scope of the work which has now been printed for the first time partly because it is a scientific work in Telugu and partly because it is belonging to the Southern School in Telugu Literature.

It is interesting to note that the word Khadga is in vogue in the Telugu Country and literature, as the title, Khadganārayana, to some of the Telugu Chieftains, and Khadga Tikkana, the brother of the wellknown Telugu poet Tikkana Somayāji are exceedingly familiar to the Telugu people. However, in the first great Telugu Mahābhārata some of the particulars regarding swords in the Sanskrit original are not found in the translation by Tikkana. Nachana Soma who followed Tikkana supplied the information in his Utarahari-vamsamu. The later Prabandha poets to some extent supplied the information regarding the swords.

TELUGU LITERATURE UNDER PUDUKKOTTA RULERS

As already indicated Khadgalakṣaṇa Śirōmanī was written at the instance of the Pudukkotta Tondamān Rulers of Kōṭi¹ family. The literature flourished under their patronage forms the third chapter in the History of Southern School in Telugu Literature.

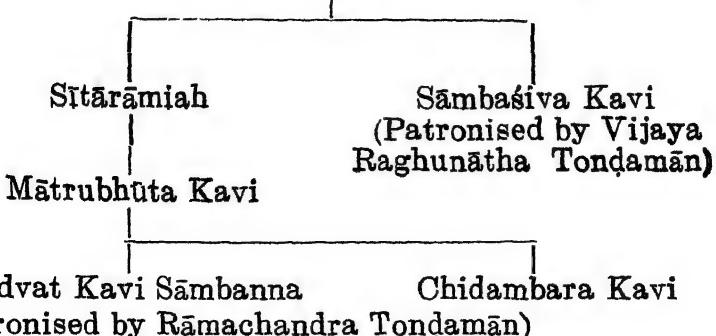
It is the Nudurupāṭi family of Telugu poets that have given us all the details of the political history of the State. It is a Velanāṭi Brahmin family, formerly residing at Nudurupāḍu in Narasapur Taluq of the West Godavari district and migrated to the Southern country in the time of Krishnappa Naika of Madura. They are the Āstānakavis or the court poets of the Pudukkotta kings for generations and the following geneological trees will show the relationship between them.

GENEOLOGY OF NUDURUPĀTI FAMILY OF POETS

NUDURUPĀTI SITĀRĀMAIAH
(Uddandākavi)

(Patronised by Raghunātha and Vijaya Raghunātha)

Venkanna (Uddanda Kavi)
(Patronised by Rāya Raghunātha)



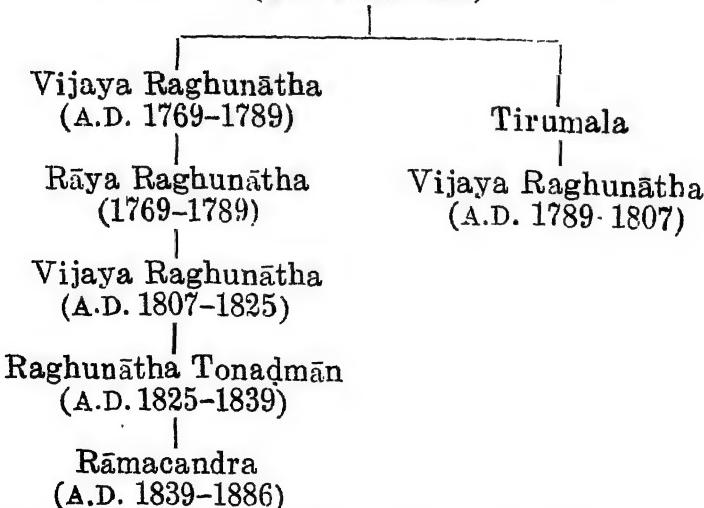
1. "Kōṭi" which is the family or house name of the rulers show that they are of Telugu Nayaka origin,

Two poets of the family Nudurupāti¹ Venkanna and his son Sāmbaśiva Kavi have completely given the political history of the state from the earliest ruler from Vijayanagar times to the days of the Company's rule by their two works, "Tondamān Vamśāvalī" and "Tondamān Vamśa Pratāpa Mālika." The Pudukkotta Manual refers to the Vamśāvalī of Venkanna and not to the Mālika of Sambasiva Kavi. It may be noted here that both the works were printed in 1914 and 1917 respectively. The Manual of Pudukkotta was published in 1921. It is strange that some of the details given in the above works are not found in the Manual. Venkanna has written the history till Rāya Raghu-nātha and Sāmbaśiva continued the theme with elaborate details. If the two works are edited thoroughly on historical lines with notes, it would certainly bring to light more facts which are unknown to modern students of South Indian History.

GENEOLOGY OF THE PUDUKKOTTA KINGS

RAGHUNĀTHARĀYA TONDAMĀN

(A.D. 1686-1730)



1. Late K. Veeresalingam Pantulu in his "Lives of poets" Part III. 67 Page has given the family name of the above poet wrongly as "Koṭi Venkanāraya" incorrectly reading the colophon of the work. Koṭi Vamśa in Āndhra Bhāṣbāṇavam, which the author used is the Vamśa-epithet for his patron and not for himself and the mistake still continues in the printed editions !

RĀYA RAGHUNĀTHA TONDAMĀN (1769-89)

He is one of the wellknown Rājakavis in Telugu Literature who are both poets and patrons of Telugu Learning and Culture. Two of his works are available in print, and they clearly testify that he is a Telugu poet of the first rank.

1. Pārvatipariṇayamu - This is a prabandha in five cantos and was printed in 1908. The story as the title suggests, is taken from Kumārasambhava. Though the theme is handled by master hands like Nanni-chōda Dēva and Srīnātha before Rāghunātha, yet this Royal author has excelled them in many a place. This excellent work is not available now and it is worth publication. Since works relating to the same theme have not been published when this is first printed, a new edition will greatly enhance its value.

2. Kavijanējjīvani - This is a poetical work containing 100 verses. Each verse is composed by the king for a *samsaya*, which was given by his court poet in extempore, and afterwards committed to writing. This exhibits not only retentive memory of the author, but also his great knowledge of human experiences, and command of the Telugu language. (Printed by the Telugu Academy of Kakinada, East Godavari District in 1937.)

NUDURUPĀTI FAMILY OF POETS SITĀRĀMAIAH

The first member of the family who bore the title of Uddanda Kavi is Sītārāmāyya. He is the father of Venkanna and is much honoured by Tirumala Tondamān, father of Rāya Raghunātha, as stated in "Tondamān Vamśāvali." But no work of this poet has come to light so far. A few Chātu verses are only available.

VENGANNA OR VENKANNA

He is the most well-known poet not only in Southern country, but also throughout Āndhra Dēśa as his Laxicon “Āndhra Bhāṣhārṇavamu” is an indispensable work to poets and scholars. He is the author of many works, but the following only have come down to us.

(1) Āndhra Bhāṣhārṇavamu—This is the biggest of the Telugu Lexicons in Verse and is modelled on Sanskrit Amara Kōśa. It has three Kāndās, and gives pure Telugu synonyms for Sanskrit words. This lexicon exhibits that pure Telugu or Accha Telugu,¹ as it is called, is also capable of highest expression.

(2) Raghunāthīyamu²—This is a work on Alankāra. These Ālankāras are taken from Sanskrit and the examples are given in the name of his patron Raghunātha.

(3) Pārvatī Kalyāṇamu³—A Yakshagāna in Telugu interspersed with Sanskrit gēyās and Kīrtanās. It describes the marriage of Pārvati and Paramēśwara. It is dedicated to Mīnākshi Sundarēśwara. A Sanskrit gēya is quoted here :

घनमणिदीपे कल्पितधूपे कनदतिचित्रकलापे
 कनकमयोलसदनुपमनैजभवनशुकमधुरालापे
 श्रीकरविभवशिवया समेतश्चेते माणिक्यसौधे
 श्रीकामहर हर हरेति गीतं प्राकाररक्षणं कुर्वन्तु ॥

1. Accha Telugu means, the language exclusive of Sanskrit Tatsama words.

Printed

1. Arsha Press 1898, Vizagapatam.
 2. Chintamani Press 1900
 3. Vavilla, 1910
2. A. S. P. P. Vol. 3, Page 311.
 3. A. S. P. P. Vol. 3, Page 312.

(4) *Mallapurāṇamu*—This is the only work in Telugu Literature on the art of wrestling or *Mallayuddha*. It is in four cantos, and gives the descriptions of thirty-two kinds of *Vignānās*.¹ It is dedicated to one Birudu Kuppāl Malla, a famous wrestler living in *Gandharvakōṭa*,² and patronised by Muddu Vaduka Nātha. The author also uses the word *Jetṭi* with regard to the patron's father's brother as *Alagādri Jetṭi* which shows that they are Telugu wrestlers domiciled in the Tamilnad. (p. 309-10, Descriptive Catalogue of MSS. Government Oriental Library Madras,

(5) *Bṛhannāyikā Dandakamu* :—This *Dandaka* by Venkanna is written in honour of his patron Raghunātha. This reveals the command which the author possessed in Sanskrit and Telugu. It is addressed to Goddess *Bṛhadāmbika* worshipped at Pudukkotta. Venkanna used his title “*Uddanda Kavi*” in this work. (D. C. of Telugu MSS. Vol. III. *Yakṣagāna* and *Dandaka*, No. 1992—Unprinted).

(6) *Tondamān Vamśāvali*:—By far the most important work of Venkanna from a historical point of view is the above work. This is *Sīsa Mālika* an 373 lines. It traces the history of Pudukkotta kings from twenty generations and gives all the necessary details. The author in a truly historical manner gives all the details without the stock phrases and as such it is a valuable source of information. (A. S. P. P. Vol. II 1914 Pages 304-17.)

1. *Vignana* is used by both Chālukya Somēswara in his *Mānasollāsa* and Keladi Basavarāja in *śivatattvaratnakara*.

2. This is Twentytwo miles from Pudukkotta.

This gives complete history of the Tondamāns till Rāya Raghunātha (1769–1789) and this is continued by his son Sāmbāśiva Kavi till Raghunātha Tondamān, from 1825–1839.

SĀMBAŚIVA KAVI

Besides the continuation of the Vamśāvali¹ Sāmbāśiva. Kavi wrote two other works Bilhaṇiyamu.² Candrānanadandakamu. The former is a Prabahdha in two parts, and relates to the amorous story of the Poet Bilhaṇa with Yāmini Pūrṇatilaka, daughter of Madanābhīrāma. He was patronised by Raghunātha Tondamān (1825–1839) and also by Karnu his son Rāmacandra. He gives the title of His Excellency conferred by the East India Company on Raghunātha Tondamān.

CHIDAMBARA VIDVATKAVI

Candrānanadandākamu³.—This member is the last scion of the family, who wrote the another Chandrānanadandākamu in praise of Rāmacandra Tondamān who ruled from 1844–86. His grandson Lakshmayya was living in a village near Pudukkotta in 1914. (unprinted No. 65 A. S. P. P. Catalogue)

SESHAYYA

He is one of the court poets of Vijaya Raghunātha Tondamān (1730–1769). He wrote the Vijaya Raghunātha Śataka⁴ in Sīsa metre praising his patron. This Śataka which is unprinted gives many historical details not available elsewhere.

1. This is in 342 lines of Sīsa metre (Vide Telugu Academy Journal Vol. VI (1917) Pages 198–212).

2. A. S. P. P. Vol. 3. Page 312.

3. No. 55, A. S. P. P.

4. A. S. P. P. Vol. III Page.

SURYASEKHARAKAVI

This poet wrote a Śataka and many a stray verse, on Raghunātha Tonḍamān (1769-89) and they are only available in Anthologies in Telugu.

MANNARAYYA

The above poet translated Rasamanjari of Bhānukavi into Telugu and dedicated to Vijaya Raghunātha Tonḍamān who ruled Pudukkotta from 1787-1807. He is a Vaishnavite. He belongs to Bhāradwājagōtra. He is popularly known as Mannā-rayya but really Nārāyaṇayya son of Venkaṭācharya and grand-son of Appalāchārya. This is a complete translation of Rasamanjari in four cantos. The above book is unprinted and is an important contribution to Telugu Alankara Literature.

Sri Hari Seturamayya, one of the relations of Nudurpati Venkana states (in 1908) that Venkana was granted an extensive land known as "Sarvamanya" by the Pudukkotta rulers. It is this gentleman that has first sent the manuscript copy of Parvatiparinayamu to the Editor "Sarvaswati Patrika" (1898-1911) and furnished the necessary information regarding Venkana kavi. He had read an article relating to Southern School of Telugu Literature under the title of "(Choladeśāndhra-prabalyamu) (Influence of Andhras in the Chola Country in the annual session of the Telugu Academy held at Madura (South) in 1917, under the Patronage of the late lamented Diwan Bahadur V. Ramabhadra Naidu Garu B. A., zamindar of Doddappanāyakanur, in Tirumangalam Taluk of Madura Dist. He is a descendent of Samukham Venkata Krishnappa Naidu authors of Ahalyasankrandanamu and a protege of Vijaya Ranga chokkanātha of Madura (1704-1732).

My thanks are due to Sri. T. Chandrasekharan, M. A., L. T., Curator of the Government Oriental Manuscripts Library, Madras, and the General Secretary of the Madras Government publications for having given me the opportunity of editing the work in the Madras Government Oriental Series I thank the authorities of the University of Madras for having graciously granted me permission to edit the work on behalf of the Government.

Oriental Research Institute, University of Madras, Republic Day <i>Madras, 26.1.1950</i>	N. VENKATA RAO, M.A., <i>Head of the Telugu Department.</i>
--	---

BIBLIOGRAPHY

1. Journals of the Telugu Academy, Volumes 2, 3, 4, 5, 6, (1913-1918). (A.S.P.P.)
2. Descriptive Catalogue, 2nd Part (1931). (A.S.P.P.).
3. Art of War in Ancient India - Chakravarthy. (1941)
4. War in Ancient India - Prof. V.R.R. Dikshitar. (1944)
5. Annual Number of Andhra Patrika, Madras, 1923.
6. A Manual of the Pudukkotta state, 1921.
7. Manasollasa of Chalukya Someswara - Gaekwad Oriental Series. No. 28
8. Saraswati Series - Parvatiarinayamu. (1908)
9. Sivatattvaratnakara of Basavaraja - B. G. Paul & Co. (1927)
10. Telugu-English Dictionary, C.P. Brown : 1852.

APPENDIX I.

In a conversation between Jamadagni and Sukrācārya, the following information is found about swords in Śukranīti.¹

असिरेव परं शांकं स्वहस्ते नित्यशोऽक्षयम् ।
 अमोघाकारसद्वृशं सर्वशस्तु क्षयमदम् ॥
 उत्ताने वाथ कुब्जे वा वले साचीगतेऽपि वा ।
 संविष्टे चोपविष्टे च खड्ग एव परायणम् ॥
 संकटे च विषमे गिरिदुर्गे निम्नगर्तसिक्तास्थगिते वा ।
 कष्टकद्वृमवृतेऽपि च देशे खड्ग एव शरणं जमदमे ॥
 क्षितौ रथे वाजिनि कुब्जरे वा गृहे दुये नागरके प्रमादे ।
 सर्वत सर्वस्य च भार्गवेन्द्र परायणं स्यादसिरेव नित्यम् ॥
 धनुरिह शरपातादेव वै हन्ति शत्रून् ।
 दहति रिपुसमूहं वाजिवहिर्जवेन ।
 सुभट्करगतस्तु क्षिप्तमभ्यासमात्रे
 शमयति रिपुसेनां पातयेगेन खड्गः ॥
 मतक्षजस्थो रथवाजिगो वा शरक्षये शस्त्रगणक्षये च ।
 समस्थितो वा विषमस्थितो वा नरोऽसिना मर्दयतीह सर्वान् ॥

1. *Vide* article in Telugu on Upavedamulu-Grandha suchika-by Sri M. Ramakrishna Kavi Garu M. A. (Annual Number of Andhra Patrika 1923).

APPENDIX II.

मानसोङ्गासे

ततः खज्जविनोदेन रंजयेत् प्रेक्षकान् भृशम् ।
 क्षुरिकोक्तप्रमाणेन गणयेत् खज्जमुत्तमम् ॥५४॥
 पंचाशताङ्गुलैङ्ग्रेष्ठः पंचत्रिं [विं] शतिकोऽवरः ।
 अनयोर्मध्यमानेन मध्यमः परिकीर्त्यते ॥५५॥
 अव्रणः पोगरोपेतस्तिर्यग्भेदविवर्जितः ।
 व्रणयुक्तोऽपि निश्चिंशो विल्वकुंजरकुण्डलैः ॥५६॥
 वर्धमानवजच्छतस्वस्तिकैश्च व्रणैः शुभः ।
 मानहीनो विभिन्नश्च कुठितो ध्वनिवर्जितः ॥५७॥
 नेत्रचित्तविरोधी च वर्जनीयो दुरासदः ।
 असिर्मरकतद्यामः पोगरैः परिवर्जितः ॥५८॥
 बाणबाहुवनच्छेदी बाणाय शार्ङ्गिणा धृतः ।
 कृपाणः शाद्वलद्यामस्तानुवद्वीर्यपोगरः ॥५९॥
 अच्छेद्यो रोहिणीवाहः पौलस्त्येन धृतः पुरा ।
 कुटिलैः पोगरैर्युक्तो वरः केसरसच्चिमैः ॥६०॥
 मत्कुणः करवालोऽयं लोहवर्णो न वर्ण्यते ।
 गोजिहापल्लवप्रख्यः पोगरो यत्र दृश्यते ॥६२॥
 असिर्निरवहो नाम द्विषच्छेदकरः शुभः ।
 तरुणीकेशसंकाशः सूहमपाप्णुरपोगरः ॥६२॥
 भद्रांगः करवालोऽयं भद्रकालीकरस्थितः ।
 राजजम्बूफलद्यामो वकपाण्डुरपोरः ॥६३॥
 स्त्रिघच्छायवपुः खज्जः करवालोऽभिधीयते ।
 असि: प्रत्यग्रजीमूतशकलद्यामलच्छविः ॥६४॥
 पाठीनत्वकृत्समाकारपोगरोऽयं सुवाणकः ।
 केलिचंद्रकसंकाशैः पोगरैर्निविडैः श्रितः ॥६५॥
 करच्छेलुक इति ख्यातः खज्जः खज्जभृतां वरः ।
 तमालव्यालरोलम्बनिकुरुम्बसमच्छविः ॥६६॥

कौशेयकः समाख्यातः पुरुषाकारपोगरः ।
 एरण्डवीजसंकाशपोगरस्तारपट्टकः ॥६७॥
 रामारोमावलिश्यामो न नमेन्नामितोऽप्यसिः ।
 नववारिधरश्यामः पिंगाकुचितपोगरः ॥६८॥
 खड़ः षडालको नाम विषवज्रभयापहः ।
 स्वर्णचञ्चन्निमैः सूक्ष्मैः पोगरैः स्वर्णपंजरः ॥६९॥
 मुक्ताचूर्णसमाकारैः स्यात्स्तितिरवज्रकः ।
 पोगरैः कज्जल्पस्थैः खड़ः स्यात्कालवज्रकः ॥७०॥
 वियच्छायावपुः सारः स्वल्पपांडुरपोगरः ।
 सरोजिनीच्छदच्छायः कौंगिः खड़ोऽमिधीयते ॥७१॥
 कदलीशृंखला वापि यस्मिन् दृश्यान्तरान्तरा ।
 वर्णपोगरभेदेन खड़जातिर्निरूपिता ॥७२॥

(प्रथमोऽध्यायः)

[Śomesvara's Mānasollasa, Gaekwad Oriental Series,
Ādhyaya IV (Slokas 44-72)]

APPENDIX III

शिवतत्त्वरत्नाकरे

प्रमाणदोषरेखाश्च जातिं देशांश्च देवताः ।
 ज्ञात्वैव खड़माद्यादायुस्सौभाग्यवृद्धये ॥१॥
 पञ्चशदंगुलं श्रेष्ठं चत्वारिंशत्च मत्यमम् ।
 षट्ट्रिंशद्विः कनिष्ठं स्यात् स्वांगुष्ठोदरनामकम् ॥२॥
 स्फुटिं पिटकं विद्धं भग्नरेखं त्वचोद्गतम् ।
 जलमार्गं जलद्रावि सिङ्गलं वक्तव्यारिणम् ॥३॥
 इति दोषास्समाख्याताः फलं तेषां कमाद् ब्रुवे ।
 स्फुटिने भवेन्मृत्युः पिटको गोत्रवातकः ॥४॥
 विद्वादारिद्विमासोति भग्नकीर्तिर्विनश्यति ।
 जलमार्गाद् भवेद्दंगो जलद्रावी भयावहः ॥५॥
 सिङ्गले कुष्ठदारिद्वयं वक्तव्यारो द्युतिं हरेत् ।
 प्राकारशंखचक्राणि तोरणं चामरं ध्वजम् ॥६॥
 मत्यकूर्मादिभालांकं शोभनं सङ्गमीद्वशम् ॥
 लिंगां सपीठं दृश्येत यस्मिन् खड़े सुनिर्मले ॥७॥

तं स्वज्ञं धारयेद्राजा आयुरारोग्यकारकम् ।
 (प्राकारो दृश्यते यत्र गरुडध्यं सुनिर्मलः ॥८॥)
 तं स्वज्ञं धारयेद्राजा विषवज्रभयापहम् ।)
 हंससारसभेरुण्डचकवाककपिंजलाः ॥९॥
 दृश्यते यस्य स्वज्ञे तु तस्य श्रीविजयो भवेत् ।
 एरुण्डवीजसच्छायः पिशाचलिपिसंनिभः ॥१०॥
 केतकीफलसंकाशशुभप्राकार ईदृशः ।
 तरुणीकेशसंकाशं प्राकारैर्दृश्यसूक्ष्मकैः ॥११॥
 पंजरं नाम तल्लोहं जांगले तु समुद्रवम् ।
 लिंगं सपीठं दृश्येत प्राकारो दृश्यसूक्ष्मकः ॥१२॥
 स्थूलदीर्घध्यं मध्ये तु बहुवर्णतिलांशकैः ।
 अनूपदेशजं लोहं सुकृष्टपृष्ठं कृष्णपंजरम् ॥१३॥
 प्राकारैः कुण्डलाकारैर्धद्वा खडेन्दुसन्निमैः ।
 हलकोदेडसंकाशैर्लोहं सादरणोद्भवम् ॥१४॥
 प्राकारैर्वर्तुर्लैर्दीर्घैः प्रियंगुच्छाययान्वितैः ।
 शुब्वर्णपंजरं नाम लोहं कालिंगासंभवम् ॥१५॥
 शुजंगगातिसंकाशैस्तैलविन्दुसमन्वितैः ।
 प्राकारैर्दृश्यते यत्रुं लोहं कांभोजसंभवम् ॥१६॥
 प्राकारैर्नीलवर्णैश्च दीर्घसूक्ष्ममनोहरैः ।
 नीरसारं तु तल्लोहं नि नीलपर्वतसंभवम् ॥१७॥
 तैलविन्दुसमाकारैर्लूतामंडलसन्निमैः ।
 कृष्णसारं तु तल्लोहं धूर्जरेषु समुद्रवम् ॥१८॥
 सुपांडुरैस्तु सुस्नग्नैः प्राकारैस्तूक्ष्मदीर्घकैः ।
 धेतसारं तु तल्लोहं महाराष्ट्रसमुद्रवम् ॥१९॥
 प्राकारैर्वर्तुलैः सूक्ष्मैः पाण्डुच्छायैसुनिर्मलैः ।
 मेदिकं नाम तल्लोहं कण्ठटेषु समुद्रवम् ॥२०॥

पंचमकल्लोले नवमस्तरंगः ।

(Śivatattvaratnākara of Basavaraja.

V Kallola IX-Tarañga (Silokas 21-61.)

వీరిక.

ఖద్దలక్షణశిరోమణి.

తెనుగు భాషలో శాస్త్రియ గ్రంథములు ప్రత్యేక వాడ్చుయ శాఖగా పరిగణింపడగిన విలువగలవి. కానీ నిన్న మొన్నెటివఱకు నీగ్రంథ ములకు పర్యాప్తమైన పరిశీలన లేదు. ఈశాఖా సంబంధములైన గ్రంథము లన్నియు, ససిగా, చక్కగా, పరిష్కారములై, ముద్రితములై, వ్యాపి సందినగాని, తొల్లిసర్యాంగ సంపన్నముగా పెలసిన తెనుగు సాహిత్య స్వరూపము తేట తెల్లముకాదు. కావ్యలక్షణములును, కివితారీతులును, కవిప్రతిభయును వెల్లడికాదు. ఇట్టపరిసితిలో మదరాను రాష్ట్రియ ప్రభుత్వమువారు, దేశభాషలలోని ప్రాచీన గ్రంథము లచ్చుకూర్చిం చుట్టు దలపెట్టుటయు నందు ముఖ్యముగా, సంగీతము, వైద్యము, జ్యోతిషము వేదాంతము చరిత్రమున్నగు శాస్త్రియ గ్రంథములకుఁ బ్రాహాన్య మొసంగుటయు మిక్కిలిగా భాషాభిమానులండఱును ప్రశం సింపడగినది. ఈ ప్రణాళికలో తెనుగు భాషలోనెలువడిన శాస్త్రియ గ్రంథములలో నీ ఖద్దలక్షణ శిరోమణి యొకటి.

— గ్రంథప్రశ్నసి. —

ఈ గ్రంథము వేరునుబట్టి యది కత్తులను వానిస్వరూపములను వివరించునది యని తెలియుచునేయున్నది. తెనుగులో నింతవఱకు ప్రత్యేకముగా ఖద్దములనుగూర్చిన పద్యరూపగ్రంథములేదు. మఱియుక విశేష మేమనగా నీ గ్రంథము దఱ్మణి దేశమున పుదుక్కోటులో పుట్టినది. కాబట్టి శాస్త్రియ గ్రంథముగానే గాక, దఱ్మణింధసారన్యతమునకు సంబంధించిన గ్రంథముగా నిదిపరిగణితముకాదగినది.

— గ్రంథస్వరూపము. —

దీని మాతృక యొక్క ప్రాతిపత్తి మాత్రమే లభించినది. అది డి. 2667 సంఖ్యగా మదరాసు ప్రాచ్యలిఫత పుస్తక భాండాగారముననున్నది. ఆ ప్రతి వివరములివి.

“కాగితము నెం. డి. 2667 (పొడవు 13 $\frac{1}{2}$) వెడల్పు 8 $\frac{1}{2}$) పుటులు 19 పుటకు 26 పంక్తులు. ప్రాతి చక్కగానే యొన్నది. కాని తప్పులుగలవు. పద్యపాదములలో నచ్చుటచ్చుట లోపములుగలవు. ప్రతి సమగ్రముగ నున్నది. ఒక్క ప్రతిమాత్రమేగలదు.

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు (కాకినాడ) పుస్తక భాండాగారమున 95 సంఖ్యగా కత్తులలక్షణము తెలువు చిన్న పుస్తకముగలదు. కాని యది యాగ్రంథముననుసరించి వచనములో ప్రాయబడినది. అది రైన సమగ్రముగాదు.

ఈ గ్రంథములో 77 పద్యములునొక పెద్దవచనము వాటియొక చిన్న వచనమును గలవు. మొత్తం 79. వీనిలో 1 చంపకము, 1 ఔత్పులము 15 కందములు 14 గీతములు 46 సీసపద్యములుగలవు. లభించిన ప్రతి యొకటియే యగుటచేతను, సాంకేతిక పదజాలము విశేషముగ నుండుట చేతను, గ్రంథ విషయములోపింపకుండ స్వల్పసనరణములుచేసి యథా మాతృకముగ నిది ముద్రింపబడినది.

— గ్రంథక ర కాలము —

దీనిని రచియించిన కవి నవనప్ప. నల్లపిచ్చయ్య కుమారుడు. ఈతనికులగోత్రములు తెలియరాలేదు. కానీ యాతడు ఖడ్డములను గూర్చి పూర్తిగా తెలిసిన యాక్రింది వ్యక్తులనే పేర్కొనుటచేత, నీతుడును నా విశ్వకర్మ కాథకు సంబంధించిన వాడని గ్రహింపవచ్చును.

1. తిరుమలచిదంబరుడు - ఇతఁడువిక్ష్యకర్గను ఏంచిన ప్రజ్జగలవాడు.
2. చిగిలి లమ్మోరాముడు - సకలభుద్దముల క్రమమునెఱిగినవాడు
3. శేంకిసుమాలు - పనివారలందఱిలో పండితుడు
4. ఆమరుళ్లాయి - ఖడ్డపరీక్షయందు నిప్పుటుడు
5. సుభాభుక్కుడు - పై లక్ష్మణములన్నియు గలవాడు గొప్పవనివాడు

నవనపు తనతండ్రి నల్లపిచ్చయ్య రాయరఘునాథరాజుచే సమ్మానితుడనియు, తాను రాయరఘునాథరాయలు, తిరుమలవజీరుడు వారల తనయుఁడైన విజయరఘునాథరాజును నాష్టయాయఁగా నీ కృతి రచించితిననియు చెప్పుకొన్నాడు. (7-9 పద్యములు) పై వారిలో రాయరఘునాథరాజు, పుముక్కోటును క్రీ. శ. 1769-89 వఱకును పాలించిన తొండమానురాజు. ఇతడు భాషాపోమకుఁడగు విద్యత్రైభువు, ఈతనివెనుక విజయరఘునాథరాజు రాజ్యమునకువచ్చి క్రీ. శ. 1789-1807 వఱకును పాలించెను, కాబట్టి యాకవియు క్రీ. శ. 1780 ప్రాంతమున నున్న వాడని చెప్పవచ్చును.

— గ్రంథవిషయము —

ఈ గ్రంథమున అసితో మొదలుగా ముప్పుదిరెండాయుధములును పేర్కొనబడినవి, ఆపెనుకవానిలో ముఖ్యమైన ‘ఆసి’ యను ఖడ్డమునకు ప్రత్యేకముగా ‘లిఖ్మినారాయణ సంవాదము’ అనుగ్రంథమున లక్ష్మణములు చెప్పబడియున్న వనియు, తానుదాని ననుసరించితిననియు కవిచెప్పినాడు, కానీ యాగ్రంథ మిష్టుడేచ్చటను గానరాదు, ఆపెనుక నూటనలుబడిమూడు విధములగు నాయుధములను వానిలక్ష్మణములు తెలిపియున్నాడు, కవినపీనుఁడగుటచేత నితర భాషాపదములను, సాంకేతిక పదములను వాడియున్నాడు, ఫిరంగి, సైపు (అరబీపదము) బండరు సూరై, తార్యగ, థండామిశ్రీ అబ్బాసి మొదలగునవి ఉర్దూపకములు, ఇవి పారశీకభాషనుండి వచ్చినవగుటచేత, భాషాధ్వరకులు ప్రానుదార

వారు పీనిని తమ నిఘంటువులో (1853చి ముద్రణము) నిచ్చియున్నారు పైవానిలో “ఫిరంగు” అనునది, యగ్నివోత్ర సంబంధమగు నాయుధమని అడిచేతితో నుపయోగింపబడునది కాదని మనకొక యభిప్రాయము కాని యిదియు కత్తులలో నోకభేదమని ఈ గ్రంథమునుబట్టి, నిఘంటు వును బట్టి తెలియచున్నది. ఖండా పదము తెలుగుకవు లుపయోగించిన పదమే.

తెలుగుదేశమున ఖడ్డమున కసేకపర్యాయ పదములున్నాను, అసి పదము వేదకాలమునాటి ప్రాచీనపదమైనను, “ఖడ్డతిక్కన” “ఖడ్డ నారాయణ” మెదలగు బిరుదనామములు ఖడ్డశబ్దప్రసిద్ధినే సూచించు చున్నవి.

నవనపు ఈగ్రంథమును ‘అసి’ ప్రబంధము అనిచెప్పి ఖడ్డ లక్ష్మణశిరోమణి యని దీనికిపేరుచెట్టిటయే పైపదవ్యాప్తిని చూధించు చున్నది.

“పిట్టుకొంచేము - కూతఘునము” అనునిట్టేది చిన్నగ్రంథమేయ య్యును, బహుప్రాచీనమగు ఖడ్డపరిశ్రమకు సంబంధించినది. తెనుగున శాత్ర్వీయగ్రంథ పరంపరకేగాక డాక్టోరాంధ్ర వాజ్ఞాయమునకు జెందినది గావున ముద్రణమునకిదియే ప్రథమ ప్రయత్నము, రాబోవుముద్రణమున నింతకన్న విశేషములు తెలుపుటకు వీలుకలుగును, గ్రంథవిషయ మాంధ్రదేశమునకే గాక యథలభారత వర్ర మునకు నాదరణీయ మగుటచే నాంగైయభావులో విపులముగా తెలిపితిని. భాషాసారస్వత పదశాధకులును ధనిక ప్రాజ్ఞలును సిగ్రంథమునాడించి, యింకను నిట్టే శాత్ర్వీయ గ్రంథములను ప్రకటించుటకు ప్రభుత్వమువారిని ప్రోత్సహింతురుగాత!

నిడువనోలు వెంకటరావు, ఏమ్. ఎ.,

చెన్నపురి }
26 - 1 - 50 }

తెనుగు భాషాశాఖాధ్యక్షుడు
వుదరాసు విశ్వవిద్యాలయము

ప్ర.

ఖడలత్తజనేరోమణి

క. శ్రీమద్గార్థభాసుర

నేమంగు కృపారసాఘు నిబిడా పాంగుఁ
వేమరు మది భావింతును
కామితఫలదై కమతిని కై లాసపత్రిక.

1

క. శ్రీకరముగ అసిశాత్రము

నీకరుణానునేర్చి సంతనే రచియింతుక
లోకులు (మది) మెచ్చుఁగ నా
వాకున భారతిని నిల్పివయ్యమహేశా.

2

క. ఇష్టపులమెచ్చుఁగ నీకృతి

స్పృష్టమువెలయింపు మిపుడు పరిపూర్ణాడ్డువై
కుష్ఠును గుల్మము వుఱయును
కష్టములను జగత్తిషేచ్చు కై లాసపత్రి.

3

క. ధూవనముల కీర్తివెలయఁగ

భవదర్థము నీయసిప్రబంధమొనన్నున్
జివమున ననురక్తింపుము
కవిసన్నుతవెలయు నీవై కై లాసపత్రి.

4

క. అవివేకులైన వాడికి

కవితావిభవం ఒపిఘ్నాగతి దయఁజేసే
సవరణానీదేగాపున
భవదంఘ్నులు గౌలిచి విఘ్నుపతి భాజియింతుఁ.

5

వ. ఇట్లు యిష్టు దేవతాప్రార్థనంబుజేసి,

6

గీ. రాయశ్రీరఘునాథతిర్మల వజీర

దత్తనయ విజయరఘునాథ (ధరణి) పశులు
అమితమతి యాజ్ఞనుతి గన్ననమనయాఖ్య
(డయిన నీ) ఖడ్డకృతిపల్కు— నవసరమున.

7

సీ. విశ్వకర్మను మంచు వెలయు తీరుమంచి

దంబరుడను నట్టి ధార్మికుండు
సకలభద్రముతెల్ల సరవిగా తెలిసిన
చిగిలి లక్ష్మీరామశీలవరుడు
పనివారికెల్లను పండితుడైనట్టి
శేంకిసుమారైన చెల్మైడరయ
మేదిని లోపలమొచ్చ పరీక్షైన
ఆమకుశాయినే యందగాడు

ఇందరెల్లను నిజమని యేర్పురించు

జయముగలవాడు పనిచేతజంగమయ్య
తనయుడన సుశ్చ భక్తుడౌనరపలుక
నాయుధమ్ములు గల లక్ష్మణములు దెలిసి.

8

సీ. శ్రీరాయరఘునాథ ధారుణేంద్రుడు మొచ్చ

నయగుణసాంద్రుడై నల్ల పిచ్చ
రాఖ్యపీరునివుత్రు రసికశిరోమణి
నవనపుథిర సద్వీనయచరిత
పనివారు పలుకంగఁ గని ఖడ్డలక్ష్మణం
చిదియైల పద్మసాహిత్యరీతి
విపరించిపలికితి క్వివరుల్ రణశుద్ధ
పీరులు మొచ్చగా వినుతశీల

గి. సకలనేఖాగ్యసంతాన సాంద్రుండగుచు
ప్రబల విభాగ్యతకులపయోరాశి చంద్రుఁ
డగుచు కై లాసపతి కృపకథికలీల
ధరణి విలసిల్లు నాచంద్రతారకముగ.

9

గి. ఇటుల దీవించి కవివకు లెల్ల పొగడ
సరస్వైనట్టి ఖడ్గలక్ష్మణశిరోమ
ణియను సీకృతికై లాసనిటులనయను
విపులకరుణను వివరించు వినయపరుఁడ.

10

శీ. వారథి సీరెల్లరోరులనెత్తి యూ
చీమతాపానంబు జేసినట్లు
మదమేనుగను జీరి గదిమిదగిర జేస్తు
పట్టినిల్చినరీతి ప్రబలఖడ్గ
జాశి గుణములనెల్ల చాల విచారించి
తెలిసితి కృతిగాను తెలిసినంత
సుకవులెల్లను మరిజూచి తప్పాలదిద్ద
వలయును జనులెల్ల వారభువిని

తే. మదియు జాతులు కలవింక సరసిజూచి
తెలివిపరుఁడైన ఫునమతి తెలిసికొనును
హృదయ మండలి తనభక్తుఁడెంచి
వరములిచ్చిన కై లాసపతి కరుణను.

11

క. కవులార! మిాకు సెప్పుడు
భువిలోభక్తుఁడని నన్ను పుత్రునిరీతికై
సవరణగా సెంచి ధరణి
దివిజేంద్రులు దీనితప్పు దిద్దుడు దయతోఽికై,

12

గ. అందంబగు సీ ప్రబంధంబు ముందుముందుగా యిందుశరీరజట్టా
జూటనానటభ్యనిరంగధ ఇంగ భంగికార సమత్తుంగ సంఘాతజాంపీస్తు

కారనిబిడ్ధాటీ సమల్లాసములక్క శ్రీరామచంద్రకతుణున విభాసుర విధూవధూటీ విలాసంబుల పూర్వంబున హదిహార బ్రహ్మ దులకు నిథిలసురాసుర హానవలోకంబులకై విశ్వకర్మచే లక్షుణ శాస్త్రి విరాజితంబులుగా నిద్రతంబులగు అసి, ముసల, ముద్దర, కోహాల, కొయి, కంపిచే. శిల్లు, భల్లాతక, భిండినాల, కరవాల, కుంతల, కోడండ, కంటా, తోమర, పరశు, త్రికూల, వజ్రముష్టి, గద, అప్రది, అంగల, అంతక, వంకిణి, చక్ర, సబళ, ఈటి, ఇనుప కోల, శలకట్టి, పట్టశ, ప్రకూర్మ, నథర, మయ్యాద్దండనారసంబు మొదలయిన ద్వారితింశాయుధంబులందలి అత్యుత్తమంబైన అసి యను యాయుధంబునకు లక్ష్మీనారాయణసంవాదమనే గ్రంథ మందలి చెప్పంబడిన, ప్రకారంబుగా లక్షుణంబులను అభిధానంబు లను గుణాగుణంబులను విస్తరించి తెనుఁగున తేటపఱచడ. అది మొట్లనిన. హాస్తంబుల్, మకరంబుల్, జవబుల్, మక్కల్, వాజల్ కిర్రెమానిఫిరంగు, తురాఫిరంగు, యొక్కల్ ఫిరంగు, నోర్మాఫిరంగు, కుమ్మిటిఫిరంగు, పూర్తికాల్సైఫ్, నుక్కాసైఫ్, మకరబ్సైఫ్, రుకమ్మిసైఫ్, యిసుపాత్ సైఫ్, మళ్ళయవారిసైఫ్, వులాంధసైఫ్, జజ్ఞాసైఫ్, పుతకక్సైఫ్, కుమ్మిసైఫ్, యిసుచాతు, చాందుబందర్, గోవాబందర్, మహామద్ బందర్, జెల్ బందర్, నాట్ బందర్, ఆరాబందర్, చార్పిసుబందర్, జ్ఞాబందర్, పూత్రాకేసీబందర్, యొనాబందర్, మహామద్వందర్, బందరలయిమాని మోనాభిబందర్, తినాభిబందర్, పురేబం, పాముబందరు, క్యాలుబందరు, బత్తాలిబందర్, కాయకాతేబందర్, ఇంగ్లీషుబందర్, యిందుస్తానీసురై, మారాహాసురై. భజకాసురై, రాజాషాసురై, కంచకాసురై, పపుషాసురై, అంబచాగీసురై, వాసిక్షనిసురై, సాదాలాగుబురాల్సురై సుదాదొలాసురై. కలీకత్తాసురై, కత్తాసుకాసురై, సిద్ధోట్టుకాసురై. సురతానిశాయసురై, కతియకెరాట్సురై, బండవాత్మాగా, వ్యహంత్యాగ, అంబరీత్యాగ, రమిత్యాగ, గుజరాత్

త్వాగు, బంద్యోత్తమ్యగు, హిరాకిత్వాగు, వరకుసిల్ త్వాగు, అన్ధాల
త్వాగు, జహంత్వాగు, ముత్తుత్వాగు, బగ్గాత్వాగు, బక్కోల
త్వాగు, లహంరి త్వాగు, అకుపదిత్వాగు, అపరంగజపి త్వాగు, నిర
వదిత్వాగు, బువాట్ త్వాగు, అమజ్జుత్వాగు, హూవలత్వాగు జకర
త్వాగు, దేపగదిచాండాత్వాగు, బంగాళిత్వాగు, పట్టాత్వాగును, హైద
రాబాద్ త్వాగు, మనుభాథాత్వాగు, సహజాపూర్ త్వాగు సెంచా
త్వాగు, సిఫ్రో టుత్వాగు, కచ్చనాత్వాగు, వాల్ మన్ కాన్ త్వాగు,
చెంగమాత్వాగు, ఆలంగిరిత్వాగు, బాదళాసురత్తాక్, శికందర్
వస్త్రాదిమిార్ సుమాహిర్, మహామండబాసి, విలాడి అబ్బాసి,
బురాతిసావి అబ్బాసి, సాలువాల, ఖాండా, దుందుమాయెవ్వీ,
మొదసు, మింశ్రీ, మకరబ్బురా, జబ్బురుదా, మక్కె బురుదా, హల
బ్బురుదా, తురాగురుదా, మక్కి-గురుదా, ద్వీణ్యుర్యోగురుదా,
గుంమ గురుదా, గుజరాగురుదా, ఆందబాదిగెరుదా, చాందూ
గురుదా, గోసాగురుదా, తుంకహగురుదా, భేల్ గురుదా, నాల్
గురుదా, ఆరాగురుదా, ఆలయమానిగురుదా, ప్రాంసుగురుదా,
బ్బిష్ట్రాగురుదా, ప్రత్కాకనగురుదా యెకనాభి మహామృద్ గురుదా,
బందరు అవేమానిగురుదా, నోనాంబిగురుదా, తికాభిగురుదా,
ప్యులాందగురుదా. పాముగురుదా, కాండల్ గురుదా, బత్తావిగురుదా,
కామల్ గురుదా, ఇంగ్లీషుగురుదా, పాముగురుదా, యెకల్ గురుదా,
ఇపి మొదలైన జాతులక్కెల్లునున్న, కొత్తది, పాతది, నిడివియు, పెడి
లుపు, చాయుధార, పెనకయు, చూఢియు, జెడియు, డిసోర్యులు,
ముద్రలు పక్కలు, చాయలు, దూసుషుగళంబు. కంగు, ఆబల్,
చిహూరత్వాబల్ దురోగీ ఇఱువంటి గుగాంబు లెయ్యవి యవి వడేకం
చెద నవియెయ్యవి యనిన

18

ఉ, పాతది కొత్తదిక్ నిడివి పక్కలు చూడియుక్కాడి కాండలక్.

ఖ్యాతియు వాయుదాల్ పెనక గీతలు ముద్రలు పాము నోరయు-
జాతులు దూసు నిందుగళ చాయలు కప్పలు త్వాబలున్న బ
ద్వాతదు రోగియుక్ లఫ్ఫుపు కంజిరు జిహ్వారు లన్నిజూడమిా. 14

క. హస్తములు వేలునాలుగు
 విస్తీర్ణము మధ్యదుగ్గి బీజము ముద్రన్
 సిస్తుగ పూజలు సేయను
 సుసీరమై రాజ్యమేలు సుగుణాకరుణై.

15

క. ధనువును గడుసును వజ్రము
 అనుపుగ ఇంరాజ్యలు యయిదు హాయమును హేమం
 బును కల్పితకలశండుచు
 ఫున వైరుల కీపియు మిత్రి కై లాసపతీ.

16

క. మేశాహోసం బోలును
 సేలును దిగ్వైచి వైన నిబిడీశరస్తై
 వేలకు కత్తులు వేద్ధిన
 దేలియు పైనుండు కొండదిషమురితిం.

17

క, హెఱువడిగల హణంబుల్
 సురదేవువి యాయుధంబు జోకుధనుండుఁ-
 ధరలో దూరక దప్పార్యము
 మటే వోకిస చక్రవర్తి మహిమలు పొందుఁ.

18

సీ, గదుసును వాయుదాల్ కడవశ్శై[నోకరితి]
 లాగనుపట్టు ఇంరాజ్యలు మూడు
 ఈగ కాళ్ళకు సమం చింపైన దుగ్గశము
 లవకాయ రితిసుండు పంక
 పోడుకై దు జానులు పొల్లక పెనకయు
 పెడలుపు మూడువే శ్లాడరు నలుపు
 చంద్రవంకలుచేర్చి సన్నబింబులుపైని
 యుంచి ముందిరలుండు మించెనేని

తే. కత్తి బట్టిన చేతంబు గతిని వేలయు
 దాను నిరవంపు త్యాగవై దనరు చూరి

భద్ర లక్ష్మణ శోర్ట్ హాస్

వంపు వేష్టును బిగువులో వంచి జూడ
జాతి మకరంబు లీరీతి సరవినుండు,

19

గీ. ఈగె ముద్రయు పల్లమై యింపునిారి
రెండు నోర్ధము లుండును రెండు వేట్లు
వెడదచాయ చిట్టాముద విత్తురీతి
వినుము నజ్జాతిమకరంబు విధము కొదువ.

20

సీ. పెనక దగ్గర నోక పిల్లవొరయునుండు
చెర్యడు నోక పెద్ద నోర్ధమచట
చిట్టాముదంబుగింజల దాను దుగ్గశంబు
కొలది వొంపులు థేలి కొనును మక్కి—
కోరి హాలపు జాతిగుణములు చూడంగ
పిన్న నోరయు వొంపు పెణకకిందు
నడుమొక్క నాభ్యండు పొడుగు వినీర్ణమై
కడురమ్మయాను యూక త్రీ జూడ

పే. తక్కుగుఱమెల్ల రెంటికి తధ్యముగను
నుండు మకరంబు రీతిని నుర్మిలోన
జాతివర్గము లవిజూచి సరవిగాను
యేర్పురింతురు ఘను లవియెదను దెలిసి.

21

సీ. గురుదాల విద్రియు కొలువ నాలుగు జాస్తు
పెనక వంపులు కల్లవెలయుచూష
నలికిడి పాముతో కలరీతి పెనకయు
నతిగాత్రములుగాఁగ నమరియుండు
యేజాతి కత్తైన ఆజాతి గురుదాలు
కలిగుండు మిక్కలీ కండమెండు
కిరయి మానథిరంగు సరిభోణ పెల్ రీతి
వెడలుపు సెలయును గదునునిారి

తే. పెనక చిటికెన వే ల్లావుడనరి కాటు
పెనకమాచిన మూడుండు పెలయ్యైనై దు
జాన్నుదుగ్గాలు సన్నమై చనును నిడిని
వక్క సంబెట మకరంబి వాటిద్రాల,

22

గీ. నోర్ధ్వముండు పెనకయు తోరమగును
నిడిని చిరుఫూను రెండువేళ్లడరు నెడడ
చప్పుతెనట్టి పక్కటురాఖిరంగు
చొక్కమై మొగ్గ లేతరంగు గేది ముద్ర.

23

క. చూరి(ని)దగ్గిర భేతిని
మింతినవెనుపెంప్పు జాడ మిత్తమైయుండు—
తీర్కా మక్కె జానిని
కోరు జినచ్చీ థిరంగు గుణమెల్లతగు—

24

సీ. పురుతకాల్ పై పుని— పొందు నాలవ జాన్న
పొడవుతో కూడుక పొలుషు పూరు
యింజాతికెల్లను యిరువంకవాయిదాల్
పెడలుపు మూడుకాల్ వేళ్లనమరు
నెడిచించుటలు కమ్మిపటుగాత్ర మండమై
దుగ్గము రొకరీతిఁ నోచుచుండు
దోరయమై దుండుదుత్తుఁ దీని దినితో
నందులోపల ముద్ర లదియు వినుచు

తే. బిందుకోణము బిందున్న పేర్చిపెని
శిఖర ముంచిన రీతిగా చెలగుచుండు
కరమునిండు వోప్పు గమనుగా జూప్పు
బదుగుచుండిము కోసదాక సరయ గుణము,

25

సీ. నిడిని నాల్గీరజాన్లు పెడలుపు నాల్గువే
 శ్లూమరియుండీ కత్తియందముగను
 పేరాముదముగింజ దారి సీదుగుళంబు
 కడవెళ్ల ల్యాగను గదసిపట్టు
 నిందుపంపువరిచు నెనసి మక్కాముద్ర
 సరివంచు మక్కాయి సైపునందు
 మకరంబిసైపున మహినిదోర్యములాగ
 కొబపంత మకరంబి గుణములుండు

శై. రుంటుసైఫందు గుణములురూఢి వినుము
 పొలుచు దుంతని నోరయు ముద్రపైని
 దొండ ఆముదగింజబోల్ దుగశమింక
 పురుతకాల్సైపు గుణములు పొందియుందు,

25

సీ. అసుపాతు సైపొందు యంచనాలుగు నర
 జానులు నమరుండు చక్కగాను
 పెడలుపు రెంచన్న రవేళ్లండు యానాల్లు
 రితిని దుగశంబు జాతినలుపు
 గదునుగానుండదు కడవెళ్లస్థానయుందు
 దుతైడు అడుగున దోర్యముందు
 పురుతకాల్సైపున పొందినముద్రయుఁ
 గలిగుండు దీనికి కంతమందు

శై. మణియు వారిసైపు నాలుగు నరజాన్లు
 నిడివియుండును యాకత్తినీరుతెలుపు
 మూడుకాల్ వేళ్లపట్టున మొనయు పెడద
 లేదు నోర్యము నలముద్ర లించుకైన.

26

సీ. దోరయములలోన పారు మామూల్ రీతి
 సంకరపై మొగ్ వాలుముద్ర
 ఇంకను తురానైపు లింపైన గుణములు
 రుమ్మిసై బుల సదుణమ్ములుండు
 బంతాయసై పున పరగు నాలుగునర
 జానులు నిడివియు పూనియుండు
 వంపున నోకవంక వహితంపు దుగ్గశము
 బందరుగతి మిర్చ నందముగను

శే. కనకదుంతతినోర్ధ్వంబు గలిగి వెడడ
 వేలురీతిని మెళ్లయును వెకనదియు
 ముద్రలుండదు దీనికి మొనసిజూడ
 నివియె డూక త్రైగుణములనెంచి జూడ.

27

సీ. మశయువాలైసై పు లమర్గుమెల్లను జూడ
 యరనాభి బేలంగు నింపుతోడ
 నిడివినాలుగుజాస్తు వెడదరెండరవేళ్ల
 కొలతను నిచ్చ్చాచు కొముకుమిగుల
 కరకవ్రలాందానైపు క త్రైనాలుగుజాస్తు
 వెడలుపుమాడు వేళ్ల డదుచుండు
 రొయికపంటియడుగున నొంపును దానిపై
 చుక్రముద్రలు మూడు సరవినమరు

శే. కుమికైసై పునకాల్ తక్కుకొలత యిందు
 జానులుండు వెడలుపు సరవి వినుము
 మూడునర్థము వేళ్లండు మొనసిచూడ
 కొత్రక త్రైకి కలిగిన గుణములమరు.

28

గీ. వహిగునాల్డుకాల్ జానుపక్కపోలికై
 దంతదైసన్నలోతుగా నోర్ధ్వమొకటి

చిందుకోణము ముద్రపై యందునుండు
వెడదరెండువేలి సుసాతు పెలయుకంపు.

29

గీ. అడరియండు జెష్టాసైపు నిడివినాల్ను
జానులొంపును వెడలుపు నరవి శెండు
వేళ్లపొ సెడు నోర్ధ్వంబు విడువగళము
మతస్యముద్రయుపై చక్ర మమరియుండు,

30

గీ. పురతోసైపు బొడుచును పొడుగునాల్ను
జాస్తువెడద నాలుగువేళ్లు చాలవెలయు
నమమనాభియు కడ హెళ్లడిడ వియగును
వంపువచ్చును త్యాబలవహిదనర్చు.

31

క. ఎక్కులుబాతివి సరగా
బక్కటియలు గౌఫిరంగుఁగ్రుప్పిన రితో
యెక్కువ కాథి క త్రియు
నిక్కము కైలాసనాథ నెఱయోధులక్కు.

32

సీ. చాందు బందరునీటు జానులునాలుగు
వెడలుపు మూడువేళ్ల దరు సెలవు
దుగళమామిడిగింజ వదనుండుకై దువ
పాలుగాగ నుండు బలికిపెనక
వంపులువచ్చును వాయిదాల్ గడుసౌను
లాగను పంట్లుదోర్ఘ్యములు మూడు
చాందుముందిరవిను సరవిగామూడుండు
నోర్ధ్వంబుమిాదను తోరముగను

గీ. అగసిపుర్ణాగౌలావబందరు వరయముద్ర
నాలుగర జాను నిడివియు వేళ్లమూడు

వొంపుమాడు వేళ్ల వెడలుపు మరియుండు
దోర్చ్యంబు మొరయుచుండు చాయు
యామిదగింజనోల్ వాయుగడును.

33

సీ. ఈ మహార్భందరి సేవంపగుచుండు
కాల్తక్కనాలుగు గలుగుజాన్న
సెలయువేలువెడద కలమెడత్ నోర్చ్యముల్
రెండు పంకమామిచి విత్తు రీతి దనరు
అమీరగింజకు నధికమ్మా దుగ్గశంబు
వెడలుపు మూడు వేళ్ల దరియుండు
ఇరువంకవంపులు హితప్పగావంచును
గడుసౌనులాగను కదిసిపట్టు

తే. కొన్ని టీనిముద్రలుండును కొన్ని టీనల
ముద్రలుండదు త్యాగడై మొనలుదనరు
ఇన్నిగుణములు దీనికి సఱ్ఱిగవలయు
లలిత సద్గుణయూధ కై లాసనాథ.

34

సీ. బేల్ బందరులరీతి వెడలుపు మూడువే
ళ్ల మరియు నాల్గుకాల్ రయు జాన్న
పోర్చ్యులురెండును దుగ్గశము రెట్టింపు
నామిదె విత్తుకు సరయపంక
వొల్లిక సెలయును యెల్ల పెనకఫాల
దశముగాసుండును ధారగడును
పారు పాములరీతి పరగుముత్రలు నాల్గు
బందరునాల్గు జాక్ నందముగను

మూడువేళ్లను వెడలుపు మూడుదోర్చ్య
ములును సన్న పూడుకయు పొలుచగాత్
మిసానవంచొను నలుపుసీల్ మెనుపొల్ల
ముద్రవంకియామిదగింజబోల్ దుగ్గశము,

35

సీ. వెడదనారాబందరుల మూడువేళ్లను
 నాలుగు కాల్జాను నరయనిడివి
 రెండు వేత్వైడదమై యుండును నోర్ధ్వంబు
 పక్కలు పొల్లుండు బభువు
 చూర్చినెనుకను కాటు జోకగామైనుండు
 దుగ్గముల్గాత్రమై తోచువంపు
 అరియ వంచు నికమిదనలయమాని
 గుణంబునిడివి నాల్గజాన్ననిండివెలయు.

తే. మూర్కుడు కొనకొన వెళ్లవెడలుపు
 ముద్రలేదు నొవ్వీటలు కందుదోరియంబాకటి
 మిారు అడుగగాత్రమై కొనసన్నమాను
 వంపవచ్చుము దుగ్గమామిదగింజ వోచ్చుగడను.

36

సీ. చక్క అలయమాణ సిగ్గు పక్కలుపొల్లి
 నాలుగునరజాన్న మూడువేళ్ల
 వెడలపు దోర్ఘ్వము విసీరమై కట్టి
 తలక్రిందుగా తెల్పుతలలనిడి
 వాయిదాల్ గడుసానువంపులు వచ్చును
 దుగ్గముగాత్రమా తోచుతెలుపు
 వంకలుపొల్లుండు ప్రాసుబందరు నాల్గు
 చానులు నిడివియు దీనిసడడ

తే. వేళ్లరెండు చిట్టామిద విత్తుచాయ
 పిన్నదోర్ఘ్వము చెర్ఘ్వండువెడనోర్ఘ్వ
 మొకటికాన సన్నము పెనకనొంపు
 బలిసినరవివంపు వచ్చునలుపు చక్రముడ్ర.

37

క. నిడివియు మూడున్నర జానులు
 వెడలుపు రెండున్నరవేళ్ల వెలయుచునుండుకి

గుదునరయి థారలు ఎంపును
మిడిజెబ్బాబందిలను మేతాముద్రల్.

38

సీ. బువతకీచు పోర్చీసూ బందరు పొడవునాలుగు
జాస్ట్ విపులావగు రెండువేళ్ల వెడద
సిల్లునోయమును పెద్దనోరయము
చక్కగా వీసిల్లు చక్రముద్ర
ఇకమహామిద్యండ రేఖనాభియనోప్పు
జానులు మూడర దీని నిడిని
వీపువంపువెనక వెడదరెందర
వేళ్లు కష్టము నల్లనోక త్రికొత్త

గీ. బందరలయిమాక్ నాలుగు పరకజాస్త
మూడు పెద్దవేల్ వెడద మొనసియుండు
క త్రి పలుచనదుగుశంబు గాత్రమాను
వంపువచ్చును యదియు జరాటనిడిపీ.

39

సీ. నోనాభి బందరు దుగ్గశమల్వత నొప్పు
వెడలుపు రెండరవేళ్ల నమరు
తీనాభి బందరు జానులు నాగ్లర
మూడువేలైడలుపు ముద్రలేదు
నోర్చ్యముల్ మూడుండు దుగ్గశమగొప్ప
తాచప్పటి వంకలు కష్టరూపు
సానగల్లియుండును సాంపుగా మకరంజి
ముద్దరలుండును మొనయు నిడిని

ఏకనాభియు దానిపై సనగురెండు
నోర్చ్యలు లాంట్యాక త్రితోచునిటులు

.....
.....

40

సీ. పాములబిందరు నీటుపరగనాల్గర

జాల్నువెడలుపు నాల్గువేల్పైలయుచుండు
పాముచటమురీతి పడియండు దుళముల్
వురగంబురీతిని వొప్పాముద్ర
రాంధ్వైలబందరు కత్తిరీడుపు నాల్గర
జాను మూడు వేళ్లడరువెడడ
దుగ్ధముల్ చాయలు తోర్మై కనుపింప
సొంహొందు సోగమె వొంపులేక

గీ. పద్మముద్రయు బత్తావి బందరిలను

జానులు మూడు నాలుగు వేల్సరవినెడడ
నోర్ధ్వమొక్కట దీనికి థారత్తరిగి
జాతినెరుగును బుద్దిశ్శాలుఁ డెలను.

41

గీ. జానులు నాలుగు బొట్టు వేల్ సమమువెడడ
నాల్గుదనరారు నోర్ధ్వముల్ నలుపుసొం
పద్మము ముద్రయు దానిపై ప్రబలుచాండు
ముద్రకాయలు బందరువును ధరను.

42

గీ. ఇంగిలీషు బందరు దుగ్ధమొగె కాల్ను

జానులు నాల్గువెడలుపు జాతివేళ్లు
మూడుదోర్ధ్వంబు నొక్కట మూడురెండు
చాందుముద్రయు సన్నిమై పొందుసియు
పట్టికడ వెళ్లవాయిదాల్ ప్రక్కనుండు.

43

గీ. పాత బంతావిబందరు రీతివినుము

జాన్నునాలుగు మూడుండు చాలవెడడ
నాల్గువేళ్లుండు నోర్ధ్వముల్ కల్గుమూడు
కప్పగోల్ ముద్ర సన్నదుగ్గిమొప్పు.

44

సీ. హిందుస్తాట్ సునై క్క విధములు వివరింప
 పొడుగు మూడురజాను లఘుగునందు
 అపరంజిచీలయు అందమైన మొరుండు
 వెడలుపుమూడువేల్ వెలయుచుంపు
 సన్నమై నోర్చ్యంబు చక్కగానడుమను
 యొకటుండు తెలియము ప్రకటముగను
 తెల్లనిచాయల నుల్లి సిల్లుచుండు
 రూపాయిప్పై రూడి మెఱయ

గి. శుభముకలుగును మూడుషాయిసురయ
 నెడివిమూడున్న రజాను వెడలుపుమూడువేళ్లు
 గొప్పనోర్చ్యము దుంతడినొప్పు నడుమ
 ప్రట్టెకడవేళ్లవాయిదాల్ పక్కనుండు,

45

సీ. భుజకాసునై కత్తి పొడుగునాల్రజాను
 వెడలుపు మూడువేళ్లడుగుమూల
 సాగుసురాజాపాయి సురాయి నాలుగు
 జానువెడలుపు నాల్లరవేళ్లనమరు
 అవిళాకువెడలుపు అందపూప్టెయు
 కొన్నపై బంగారు కట్టియుండు
 కచ్చిసునై ముద్రగణితి మూడరజాన్ను
 వెడలుపు మూడువేల్నిడివిదోర్చ్య

గి. మలరియుండు పష్టాపాసురాయి నిడివి
 కాలుతక్కువజానులు నాల్గువెడద
 మూడునవేళ్లు కొనచూరి ముందువంపు
 గడుసుకరువాయి ప్రట్టగాత్రదుగశ.

46

సీ. అంజియొగునురాయి కంజికు నిడివియు
 మూడుముక్కలు జాస్తు మూడువేళ్లు
 వెడలుపు వాయిదాల్ పీకెయు ప్రైయు
 దుగ్గార్జుత్రంబుగాఁ దోచుషుండు
 సానవాసానియు సరవి చెప్పెదవిను
 నిడివియు కాల్తత్కు నాల్గజాస్తు
 వెడద నాలుగువేళ్లు గడ్సెనవాయిదాల్
 కడుకులు రాలుండు తరుచుగాను

శే. దుగ్గార్జుప్రంబుప్రైయు దోచువంక
 గోరులుంచిన తీఱన విచార్య ముద్ద
 వెగడు శింసోటు సురాయికి నిడివి జాను
 మూడరవేళ్లవిష్ణు మూడుదుగ్గా.

43

సీ. సురతానిశాయి సుటై సౌంపున మూడర
 జానులు నమరుండు చక్కగాను
 వెడలుపు మూడువేల్ వెలితేనిక త్రియశా
 గోరులోతాను యాధిర్యైముకటి
 కడవేళ్లనుండును కరకైన వాయిదాల్
 ప్రైయుండును మిారి ప్రైక్కలందు
 కలియకోటు సురాయికాలిచిచూచిన నాల్గు
 జానులు నమరుండు చక్కగాను

వేళ్లమూడోను వెడలుపు మించ బభుపు
 కలిగియుండు కంగీరుకలసి మిగుల
 థారదగ్గరప్రైయు దనరియుండు
 దిగుడు జాత్యని మరి యిఖిశెలియక్కలెను.

44

నీ, బదువవాల్తొయ్యగాలు పొడుగు మూడరజాన్న
 అడుగు మూడు వేల్ వెడలుపుగను
 ఫేతిలో మూడరక్రమమున వేళ్లండు
 గాజపల్లును పంటు గడున్చార
 గడివి చుట్టుకమ్మచాచిన రీతిని
 దుగ్గశము పడియుండు తోచునీరు
 అలలుతోచినరీతి బలసి వాల్చిక వీపు
 కండలు గలిగుండు క త్రైపొంపు

గీ, చొకమందు నపశ్యేయతరములుండు
 నవియు ముద్దయు నివియెల్ల నరసి ఖిగుల
 కోరిఁ జూడుము ఘనతగా గుణముదెలసి
 థ్యాతిగలుగును వొసర యాక్షణములోన.

45

నీ, ఘనవ్యవాటొయ్యగకు కలుగు మూడరజాన్న
 కొనవేళ్లు యడుగున కొద్దివేళ్లు
 వెడలుపుఫేతిలో వేల్ మూడు కాలుండు
 వోయిదాల్ పలుచన వంపుక త్రి
 కడవైస్త్రసానగల్ల గడున్చగ దంతముల్
 గాజము ల్యాగసు కదినిప్పు
 సన్నిత్యాబణుపుండు జవరణగాపైని
 నల్లసైనీరులు నలినమగును

గీ, మేటువై తీనచేతికి పూటలేక చులక
 సైయుండు ఖిగులను సొంపుమిచారి
 బలిగుడ్లను పోలిక పరగు ముద్ద
 నందు నుండును పరపాశింయతరములు,

46

నీ. అబరిత్యోగకు మూడురజాస్తు నిడివియు
 అడుగున మూడువేళ్లాగియుండు
 మూడుకాల్యోళ్లు నంపుమొనయును నలభేతి
 కండలు కలిగుండు గడుసుధార
 పల్లుగాజునుల్యాగ పంటునుమొనదాక
 సన్నత్యాబలుగాను ఛాయిదోచు
 క త్రిని యపరంజికలవేసి జేసుండు
 యలిజాడ దోచును యందమలర

గీ. కనునూసి మిటులపైగాను కాసులయంత
 ముద్రలుండును కొన్ని మొనసిజూడ
 కోరిజాచినవారికి గుణము లెల్ల
 తెలియవచ్చును భువిలోన తేటగాను.

నీ. రుష్మిత్యోగకుజాను రూథిగా మూడురయుడు
 గున మూడురవేల్యోడిదలగును
 భేతినాలుగువేళ్లరీతిని వెడలువు
 యిందున కలిగుండు నీనెవంపు
 చిన్నికాసులురీతి జిమిటాలపై ముద్ర
 శిబిరంబు రీతిని చెలగుచాయ
 గుజరాత్యోగకు లవకాల్ తక్కువ
 నాగ్లుజాస్తుండు మూడువేళ్లు

తే. వెడదలుండును యడుగున వెలయు భేతి
 యిందువెడలువువేలు మూడురయుకలుగ
 పెద్ద ఆమిదగింజ బోల్కప్పుగళము
 ల్యాగపట్టును క త్రిపై యాగిముద్ర.

సీ. బండ్రానుత్యాగాకు పరగ మూడురజాస్తు
నిడివియు తగియండు యడుగునందు
కొన వేళ్లమూడుండు కొట్టియు భేతిలో
కాల్ మూడు వేళ్లండు గబ్బిఫూను
ల్యాగపల్లును పంటు యాకెముద్రయు నేక
నాభిహిరాణ్ త్యాగ నయమువినుము
పొడుగు మూడురజాస్తు పొందున కొన వేళ్ల
మూడుండు యడుగున మొనసిచూడ

శే. భేతిమూడుర వేళ్లరీతిని వెనకయు
పొల్లి యడ్డముగాను పొందుల్యాగ
కత్తిచవ్వెటులగు దౌను గడునుగలగి
ల్యాగపంటును చాదాయి మొహరుముద్ర.

49

సీ. ఇట యిరాణ్ త్యాగ కిరషైన నిడివియు
అరమూడుజాసులు నమరియుండు
చేతిలో మూడురజిందియు మూడుండు
కొన వేళ్లకొలత యా గౌడ్రిషెడడ
కత్తి చవ్వెటవంటు గలిగియండును దీని
దుగళంబుయలలరీతగును ఖిగుల
తోరషై చేచెకయు తోచు నంతతుషై
మొనసి పల్లుపంటు మొహరుముద్ర

శే. పరగుళోత్యాగ లడుగున యరథులెండు
వేళ్ల భేతిలోమూడుండు విలువంపునిడివి
నిడివిమూడుకాల్ జాను పొల్లి వెనకల
గును చవ్వెటదాయి యగును ముద్ర.

50

సీ. అబ్బార్తాగ్ కింపలు నాలుగుజన్మ
అరమూడు కొనవేళ్లు యదుగువొంపు
నాల్గవేల్ ఫేతిలో నయమైన వెడలుపు
పోల్చండు నల్ల కప్పు
వాయిదాల్ పెణకండు వరపిల్లనోరయ
చేరుండు నాల్గవేల్ తీరినిడిని
దుగ్ధమల్లేసరాలు తోదుననుండును
తెగవాజరామద తెగునువినుము

శే. బటువుముద్రయు చిమిట్లాల పైనుండు
అందురాశుండు యూక త్తి నరయపేరు
ఇలను కలిగిన త్యాగాల కెల్లనిట్లు
జూడు మాజాతి యావియని సాబగు తెలుసు,

సీ. జాపోనాత్యాగకు జానులుమూడుర
వెడలుపు రెండరవేళ్లు నడుగు
ఫేతిలో మూడువేల్ క్రియమైన విలువంపు
కాడినొద్దినుండి కప్పఁగలిగి.
దుగ్ధమామిదగింజ వగనైన పెణకయు
పోల్చండు నడవెళ్ల గడుసులగును
చిమిట్లాపంకను చేరుండు శాధాయి
మొహరు ముద్దిరచూతిక్కమౌదమలర

శే. అరయములు తాసిత్యాగకు నరయఫేతి
నిడివిపెణకయు వాయిదాల్ గడుసుతెల్లు
కోదిచూడు బగ్గాత్యాగ గుణములుండు
చౌకముద్రయు గాత్రమై చాళదుగ్ధ.

నీ. పరగ పద్గాత్యాగ బల్లకపేవంత్ర
 నందు దుగ్ధగార్త మమరియుండు
 నిడివి మూడురజాస్తు నిండును వెడలుపు
 నడుగున రెండురవేళ్లఫైతి
 అందున మూడువేళ్ల మరును పెణకయు
 పొల్లి చప్పెటయాను యుల్లసిల్లు
 వాయిదాల్ గడుసుండు వహిచౌకముద్రయు
 లాపుశోరిత్యాగాల లక్షుణంబు

తే. వినుము మొదటను రెండుకాల్ వేళ్లు వెడడ
 ఫైతి రెండుముక్కాల్ గడును నలుపు
 పొడుగు మూడురజాస్తును పొల్లపెనక
 దుగ్ధమల్పండు బాదాయి తోచుముద్ర,
53

నీ. అగుపరిత్యాగాకు నడుగున వెడలుపు
 కాల్కృత్య మూడువేళ్లతిగియుండు
 మూడువేలసెడల్పు మొనయుఫైతిల్లా
 నిడివి మూడురజాస్తు నిచ్చుయు
 ఒటుపుగార్తముగాను పడియుండు అబరులు
 యానెదొంపు పెణకయొనగపొల్లి
 కడవేళ్లగడుసుండు గాజుపల్లును పట్టు
 చౌకముద్రయు నొప్పు సరివినుండు

తే. కోరి అపరంగ జపత్యాగ గుణము వినుము
 కాడివెడద వినాగను గలుగు గుణము
 జాపుశారీరి నుండును చక్కగాను
 దీనిభావంబు తెలుతుడు తెలివిపరులు,

సీ. నరవరిత్యాగ మూడురజాస్తు నిడివియు
రెండుముక్కలు వేళ్లు నిండువెడద
యరమూడువేళ్లండు అరకయగా భేతిని

.....

భటువ్ర మొహరముద్ర శ్శస్తిల్లు నడుగున
యిలను బుదాకుత్యాగ లింక వినుము
నిడివిమూడుజాస్తుండు వెడకాలు తక్కువ
మూడువేల్ చాయలు త్యాగభేతి

గీ. మూడునరవేళ్లు పలువంపు పొల్లు పెణక
పరగుచెప్పెలు పక్కలు భటువుముద్ర

.....

గీ. నిడువ్ర అషబ్బత్యాగాకు మూడునరయు
జాను గడుసాను నడుగున పూనువేళ్లు
మూడుభేతిలో నరమూడు వేళ్లుచాయ
మొనయు సింహంబు రీతిని మొహరముద్ర.

సీ. మావిలి త్యాగకు మనుచింపు మొదటను
మూడువేళ్లుభేతిని నాగ్లువేళ్లు
మూడుముచ్చాప్రజాణ మొననుండు నిడివియు
పెణకపుల్లి పక్క లంగితోచు
నోర్చ్చుమైయుండును దుగశంబు గాత్రమై
కత్తియు గడుసాను కనుదు ముద్ర
బీడరిత్యాగ నడుగున వెడలుపు మూడువేల్
అరమూడుభేతిని నమరువేళ్లు

మూడుముక్కాను జానులుచూడపెనక
వంకలును చప్పటలు క్త్రిజిరవు గలిగి
యుండదొకరీతి దుగ్గంబు లూప్పుధార
ముద్రలుండవు దీనికి తథ్యముగను. . . .

57

సీ. తగు చేవగడి చాండాత్మ్యగ వంపోను యి
దుగ్గశసన్నముగాను దూరమండు
బిడరత్మ్యగల రీతి కొడవళ్ల నుండును
బంగాలత్మ్యగకు బాతి వినుము
సన్నమై దుగ్గంబు చక్కగానుండును
ముందరనుండదు మొనసిచూడు
తెక్కల్ల నరవరిత్మ్యగ పోలికనుండు
పరగ పట్టత్మ్యగ పక్కపోల్లు

యుండునిడివిగా నొక దోర్యుమొనర నడుమ
చంద్రవంకను చేట్చిన జాడముద్ర
కొడవ అవరంగజెబుత్మ్యగ గుణముతెల్ల
కలిగియుండును దీనికి క్రమముగాను.

58

సీ. హైదరాబాత్మ్యగకు దుగ్గమారోగి
బటువ్వుముద్రలు చాల పరగుచుండు
పెడలుపు నిడివియు పీపును వంకలు
అవరంగజెబురీతి నలరుచుండు
మగుదాబాఫూత్మ్యగ వగలు చెప్పెడ విను
ధారకు నడుగున దోర్యుముండు
అవినాలువేట్లుండు అందమ్ము పెలయంగ
దుగ్గము సన్నమై తోచుచుండు

ఖ డ్ ల త్ జ ణ శే రో మ ణీ

నిడివి వెడలుపు పక్కలు గడును పెంక
వెల్ల జూడ బగ్గాత్యాగ రీతినుండు
ముద్రలేక నె యాజాతిని బోల్చుగతిని
అలసగానుండు చేతికి నందముగను.

సీ. మహాజాపూత్యాత్యాగ జానులు మూడుడన
వెడలుపురెండరమై దుగళ్ళభేతి
మూడువేల్ పెంకయు పొల్లును పోలికల్
పరగుత్యాగ బలథాయ పలచనగును
వెలయు సోందాత్యాగ వెడలుపుకాల్ తక్క
మూడువేల్ భేతియు మూడువేళ్లు
నిడివి మూడుడరజాను గడుసోను వాయిదాల్
బట్టువైన అంబరులు వంపుగురుద

తే. అలరు శీందోటు త్యాగాకు అడుగుమూడు
వేళ్ల వెడలుపు మూడుడరవేళ్ల భేతి
యోనె వంపోను భేతిలో పూనుగడును
చూడుగు మూడుకాల్ జానులు బట్టువుకప్పు.

సీ. కచ్చికాత్యాగాకు కాల్ మూడువేళ్లుండు
కాడిమూడుడరవేళ్లు క త్తిబశువు
గడునుండుభేతిలో క్రమములుండును ముద్ర
నల్ల సీను క త్తి నాల్గుపాణ్లు
దలమీరుథాట్యాగ గడునున మూడువేళ్లు
భేతిలో కాల్ మూడు కలదువేళ్లు.
నిడివి మూడుడరజాను కడవెల్ల దోర్యంబు
యొకటుండు నడుమను ప్రకటముగను

తే. క్రతిభూరల మిచును గడునుగలిగి
దుగళముండును సన్నమైజోడుగాను
పొంకమై తగు చంద్రవంకముద్ర
యుంచియుండును దీనికి యువిదలోన.

61

గీ. కలిగించె మూత్యాగ ముక్కలురెండు
వేశ్టుభేతిని మూడుకాల్ వేశ్టు వెడద
మూడునరజాను కప్పును గడునుచెంక
పక్కమున నాడ్యయ చంద్రవంకముద్ర.

62

శీ. నిడుద మూడురజానులు అడుగుత్యాగ
రెండు అరవేశ్టుభేతిలో అరయమూడు
చెంకచేరుండు దోర్యంబు యొకటిపెద్ద
చేతిబశ్చభేతి గడును అలంగిరియును.

63

సీ. బాదళాసుల్కాణ శిఖందర్ వస్తాది మిచి
సుమా మహామృదుచ్ఛాసి యనగ
వ్యుతియన నర్థము వెడలుస్తవేశ్టుండు
జానులర్థము మూడుసరియ నిడివి
కొనసగిలిమించ చెంకయద్దారుండు
వంకెలు వీపు చప్పెటులుగాను
పలురుండా గాజపంటును కడవేశ్ట
బ్లూ క్రైలవంపు బరువులేదు

తే. బీరకాయల చిక్కుపై పెద్దచాయ
లుండు వెలలేని యా భద్రముర్చీలోన
వరగు మిరాపులో ఆనబటువుగాను
వెలయు అపరంజిలోముద్ర విశదముగను.

64

సీ. విలయాతియ బ్యాసి విలువంపు మొహన్ ముద్ర
 తక్కిన గుణమెల్ల తథ్యముగను
 మహమృదబ్యాసికి మరిగల్లు గుణము
 లుండును దీనికి నొప్పిదముగ
 అనగ కురాశాని అబ్యాసిగుణములు
 ముద్రమాత్రలేక మునుపుచెప్పి
 అబ్యాసి గుణములు నమరునుచక్కగా
 మిళికి బీరకాయ చిక్కుచాయ

శే. కాలుతక్కువాల్లగలుగు. జాను
 వెడద మూడువేళ్లండును వీపులావు
 పెణకచేరుండు యెకదోర్యమింపుగాను
 ధార కడుగున నాల్లువేళ్లు దనరు.

65

సీ. నాలువాల్ నిడివి యుక్కాల్కు నాల్లుజాక్
 వెడలుపు రెండువేల్చైలయు చుండు
 కొనదాక పెణకయు కోరున నోరయా
 వుక్కటియలు గాను నిగ్గనలుపు
 వెలయు ఖాండాక త్రి వెడలుపు మూడువేల్
 క్కాల్కు నాల్లుజాక్ కలదు నిడివి
 అడుగున దుత్తడి మూడునోర్యములుండు
 అందుపై బటుపులు అమరుముద్ర

శే. మిాదను దుత్తెడు మూడు దోర్యాలుండు
 కడపెళ్ల పెణకంచు బరువుముద్ర
 కత్తిలగువు పెణకలగువు గాజపంచు
 చెద్దతిందగింజంత కండుమగళ,

66

సీ. దుందుమానిజివియు సందు నాలుగుజాను
 వెడలుపు రెండువేల్ విష్ణుపుల్లి
 వెడలుపై నాభ్యండు కడవెళ్ల పెణకయు
 పుత్కుటి అలుగాను వొంపుగడును
 అడుగున మొహక్ వేశి అందుపై యసిరితి
 ముందర యుండును తథ్యముగను
 యిల పెచుక్ త్రియు కొలవ నాగ్గుజాను
 వెడలుపు రెండువేల్లైలయుచుండు

శే. డోర్యుమొకటుండు నడుమను నీరు తెలుపు
 పొంకుటలు గాను దీనికి పోటుమెండు
 డోర్యులులేక యుండ్కిన మొరసుక్ త్రి
 అందరిని జూబి ముట్టుచే యసి జనులు.

67

సీ. మరిరుప్పు గురుదాలు సంగ దరబాను
 నిజివియు వంపోను నీరుక్ త్రి
 కొనవేళ్లు మూడుండు కొద్దియు యడుగున
 చేతిలో మూడుడరితివేళ్లు
 పేరామిషుగ్గింజ థార్ను పెద్దని
 దుగ్గశము పడియుండు తోడుగాను
 గొఱపల్లనుల్చు కడవెల్ల పండును
 కప్పులు ఆపురుండు గడుసు ప్రణాక

శే. ఎన్నరుపిల్లదొరయముందు నొకటి నిజివి
 మూడు తుండుఏ వొక డోర్యుముందు మథ్య
 అడుగుకొనిచూద పెనకను అడుడుకాండ
 పెణదాకను గోరుముద్ర పేసియుండు,

68

సీ. వెలయ్య అందాబాదివెడలున్ రెండువేల్

నిడివి కాల్క్రూవ నిండజాను
 తోర్చ్యవచ్చాపెణకండు చేరుండు పక్కను
 సన్ననోర్చ్యము కత్తి మిన్నగాను
 మరియుక్క దోర్చ్యము మధ్యను దుగ్గశము
 సన్నమైచును చక్కగాను
 గురుదాలముద్రయు కొనబండు లేకను
 చంద్రవంకలు చేర్చు సరచినుండు

శే. దీని గుణమెల్ల యివియని తెలిసి ఫునులు
 బాతికత్తిని చేప్పు సమరమునను
 జయముసేతురు మనమున భయముపడక
 కీర్తివచ్చును కై లాసమూర్టి కృపను.

69

సీ. గుప్రాతిగురుదాలు కొలువబ్బాక్కముక్కలు
 మూడుఁడునీఁగులు అడుగున రెండుకాలు
 వేస్తు చేతిలో. జూడ్ వెడలించు కమ్మించు
 మధ్యదోరయమూఁగు మగ్గయు వినుము
 సొకసగీర చేరి అనుక్కవైయుక దోర్చ్య
 మూడు వేశ్మిండునును అందమగి
 వెణకపటు దోరయంబుంది నావుండను
 గాజపల్లును పంటిగడును సూర్

శే. చేతియండున గాని కిందునైన
 శ్రాండవుండును చులకసో మెండుకప్పు
 యాగెకాల్క్రూ రీతి దుగ్గశము వీసి మించి
 ముద్రతీగయ దీతి ముండు కులకు,

70

చ. బదువును ధారలుకొలెదులు వంచిన నిబ్యాను మిట్టపల్లంమే
సరియునులేక క్తి యతిచప్పెటు వాయును ధూసువుండకీ
తోయైరశిననుండు దీపెనక లుబ్బుదు త్వాగడలేకచూచినణ
(?)నరకు త్తికుండు ముందరలోన దుష్టుల్యాగ కొత్తదై.

క. ఈ మహికత్తులనెల్లను
వేమారునిబంటు లెల్ల యాజాత్యనుచుక్క
నేమముజేసిన కొలతలు
తామే కొనవేళ్లచేత తప్పక జూతుర్.

72

గీ. చాయుతెలియును కడిగించి చక్కచూడ
ఖడ్డమందున సర్వంబు కలిగి దాని
మింద దిగువను తలకెల్లమెర(యు చుండు)
చూరె నివిజూడ కలుగును శుభముకీడు.

73

క. చాయుతెసర్వము రీతికి
చాయెడపడి యుండు యసిని.....
చాయలు గనుగొని గెలుతురు
శ్రీయును క్రియును పొందు సిద్ధముయిలలోన్.

74

—: తప్పాప్పాల పట్టిక :—

పుటు.	పంక్తి.	తప్పు	బస్సు
3	1	సాంద్రుండగుచు	సాంద్రుండగుచు
3	19	భక్తుడెంచి	భక్తుడెంచియెంచి
6	14	జోకుధ	జోకున

అనుబంధము,

ఆంధ్రసాహిత్యవరిష్టు - ప్రస్తకభోగిణి

(గ. సంఖ్య 95 అడవీలక్షణము (పచనము)

ఇందుగత్తులచేయుం పొడవువెడలుపు లక్షణములు ముద్రలు పెదుల వివరము శైలి లగునవి క్రాయబడినవి.

క త్రులు- 1. హిందుస్తాన్ సుకై 2. అభియాభాగు సుకై 3. బౌద్ధవాన్ త్యగా 4. స్వయంత్ర్యగా 5. రఘుత్యగా 6. బింబపాన్ త్యగా 7. హీరావత్యగా 8. అబ్బాల్త్యగా 9. పరశ్చసేరీ త్యగా 10. బగ్గాత్యగా 11. సువరిత్యగా 12. మావిత్యగా 13. ప్రాదర్శాద్త్యగా 14. వచ్చిత్యగా 15. చెంగ్లామత్యగా 16. విలాతి అబాసీ 17. ఖురాసాం అబాసీ 18. మందుమాథీర 19. అండాభాదీసుయదా 20. ఎష్టై అనునవి చెప్పుబడినవి, ఒక్కదానికిసుధావరణము.

ఖురాసాం ఆభాసీ క త్రీందునుగామండును. తెక్కినలక్షణములు విలాతి ఆబాబవలెను.

మిశ్రక త్రీ - (మిసర్క త్రీ) కొలుతక్కువ నాలుగుజేనలు వెడలుపు మూడు వేళల పెణికెర్దుర నొకరోచెము. పెణికెలాపు పిల్లదోచెము 1/- బీరకాయ వీచువలె చాయ.

నొలువాలు - నిడినికిశేనలు పెణికి కొనదాఁక పన్నుగామండును నడుమ నొక రోచెము ఉప్పుట్టలు సీరునలుపువెడలుపు రెండుఫేల్లు.

థిండో - నిడివి కాతుకాలుతక్కువ నాలుగుజేనలు వెడలుపుకి వేళ్ల చూసి ముందువంగియండును. అడుగు దుతెడు 3 దోచెసులు. పెణిక ద్వాఱ కడవెళ్లు ఉటువుద్దర దుగ్గఁం సేరాముపుగింజవలె క త్రీ గడుసు రండాప్టు దప్పం క త్రీలఘుత్తు.

ఆయూతావులక త్రీ యొక్కముద్రలు చిత్రింపబడినున్నాచి ఘర్జలు, డార్టలు, కెడముల పేరులు గుర్తుకాఱు కొన్ని ప్రాసికాన్నారు,

కెడయములు - బరువుగామండును కొత్తదికోసిన సేరేదుపండు చెక్కినట్లుండును. ప్రాంత గిలిన దోర్చికరకాయ చిచ్చునగోసినట్లుండును నజికు దగినఁగూడి పోవును. నాలుగుతావులను చెట్టునది కెడయము తెక్కినతావున పెట్టేది చిలుక్కు.

దత్తిణాంధ్రవాజ్గ్రయము - ప్రముఖోట

కపులు	గ్రంథములు	వివరములు
1. రఘునాథతోండమాన్ రాజకవి క్రి.క. 1769.89	1. పార్వతీపరిణయము 2. కవిజనోజ్జీవని	కౌవ్యము సరస్వతిపత్రిక సమస్యారూప ఆంధ్రసాహిత్య ములు పరిషత్ర్వకచీ తమ 1937
2. మదురుపాటి సీతారామయ్య ఉద్దండ్రకవి క్రి.క. 1750	ప్రకస్తిపచ్చములు	కొన్ని ముద్రిత ములు
3. శేషయ్యకవి క్రి.క. 1760	"	"
4. సుచురుపాటి వెంకసకవి ఉద్దండ్రకవి క్రి.క. 1780	1. ఆంధ్రసాహిత్యవము 2. తొండమాన్వంశావళి 3. మల్లపురాణము 4. రఘునాథియము 5. పార్వతీకల్యాణము 6. బృహన్నాయికాదండ	పద్మనిఘం టువు నీసమాలిక వాచిశ్చముత్రా అయము 1910 ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు 1917 అముద్రితము ,, ,, ,, ,,
తీ. సమర్పు	ఖండపత్రణశిరోమణి	ప్రాచ్య గ్రంథ మదరాసు క్ర మాల భుత్య
టి. మన్మారయ్య క్రి.క. 1800	రఘుంజు	అలంకారము ,,
పీ. మదురుపాటి సాంబికవకవి క్రి.క. 1800	1. బిల్పాణీయము 2. తొండమాన్వంశ క్రత్తాపమాలిక	పద్మము ,, ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు 1918
కి. మార్కోఫరయ్య	ప్రకస్తిపచ్చములు	అముద్రితము
9. విద్యుత్త్రవి సాంబన్న క్రి.క. 1820	సంద్రాననాదండకము	

